

ROMANO SUNO '23

Sborník příspěvků
jazykové soutěže
v romštině

ROMANO SUNO '23

Sborník příspěvků
jazykové soutěže
v romštině

Romano suno 2023

Sborník příspěvků jazykové soutěže v romštině

Vydala Nová škola, o. p. s.

Překlad z romštiny do češtiny: Barbora Šebová

Korektura českého jazyka: Kristýna Hrdinková

Korektora slovenského jazyka: Daniela Brucková

Korektura romského jazyka: Barbora Šebová

Koordinátor projektu: Marie Podlahová Bořkovcová

Grafická úprava: Terezie Chlěbcová

Obrázek na obálce: Marika Feherváriová

Tisk: Profi-tisk group s.r.o.

První vydání: 100 ks

Kontakt:

Nová škola, o. p. s.

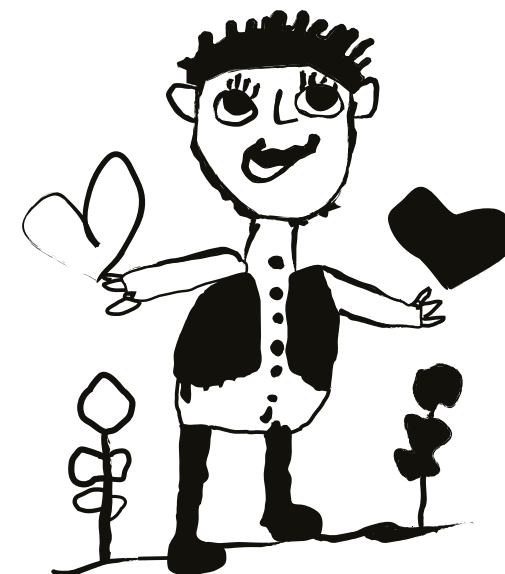
Křížíkova 344/6, Praha 8, 180 00

www.novaskolaops.cz

© Nová škola, o. p. s.

Doporučená cena: 120 Kč

ISBN 978-80-908501-6-3

NOVÁ ŠKOLA, o. p. s.

Sborník příspěvků 26. ročníku jazykové soutěže v romštině
Praha 2023

Vážení čtenáři, vážené čtenářky, milí soutěžící,

držíte v ruce výběr z textů, které do Romano suna za poslední rok naposílali děti i dospělí. Všechny texty byly napsány v romštině, i když tou se jinak píše opravdu jen zřídka. Většina příspěvků nám přišla v severocentrálním nářečí, které je v České republice nejrozšířenější. Dostali jsme ale také texty v olaštině. A mnohé z nich vyhrály.

O čem letos soutěžící do Romano suna psali? Jako každý rok vybírali ze čtyř témat, anebo si zvolili téma vlastní. Letošní témata byla:

Pašas pro andelkici? A hin tut andelkocis, so pre tu dodikhel? / Věříš na anděly? A máš svého anděla strážného?

Phenes furt o čačipen? / Říkáš vždy pravdu?

Miro peršo čumiben, miro peršo kamiben / Můj první polibek, moje první láska

Ko hin tiro vzoros, u soske? / Kdo je tvůj vzor a proč?

Hodně dětí i dospělých letos psalo o andělech. Jednalo se téměř výhradně o zemřelé blízké z rodiny, kteří dávají na svoji rodinu pozor z nebe. Jako každý rok, tak i letos děti psaly také o svých živých příbuzných, o tatíncovi, mamince, prarodičích apod., jako o svých vzorech. Desítky textů pak popisovaly první lásky.

Letos nám přišlo do Romano suna také hodně básní. V kategorii středoškoláků přišly výhradně jen básně a v kategorii dospělých měla porota tak velké dilema, jak porovnávat prózu a poezii zároveň, že se nakonec rozhodla ocenit je zvlášť.

Do soutěže se letos pod vedením skvělé paní učitelky paní Pierové více zapojily také děti z Podsadku u Staré Ľubovny na Slovensku. A získaly hned několik cen.

Mnohé soutěžní texty děti tvoří za nějaké podpory. Buď je vypracovaly se svými asistenty ve škole, anebo je psaly doma za podpory rodičů či jiných příbuzných. Anebo je vytvořily na tvůrčích dílnách v romštině, které jsme přijeli v rámci projektu Vaker romanes realizovat do jejich školy. Některé texty z těchto dílen letos zvítězily, ale rozhodli jsme se zde publikovat i některé další povedené texty. Některé děti napsaly do Romano suna bez jakékoli podpory. Právě ty porotci oceňovali zdaleka nejvíce.

V porotě zasedly renomované romské autorky. Její kontinuitu drží letitá spolupracovnice Romano suna Iveta Kokyová, kterou mnohé děti osobně znají jako lektorku dílen v romštině. Druhým rokem v porotě máme Stanislavu Mikovou a Květoslavu Podhradskou. Letos poprvé v porotě zasedla také Monika Duždová, autorka ze Slovenska.

Kromě psaní v romštině (Pisinas romanes) se v Romano sunu soutěží s videi v mluvené romštině (Vakeras romanes) a letos druhým rokem také prezenčně ve znalostní soutěži Džanas romanes.

Děkujeme všem dětem, mladým lidem a dospělým, kteří se letošního Romano suna se svou tvorbou zúčastnili. Patří jim náš obdiv a respekt! Vítězům, do jejichž prací se můžete začíst na následujících stranách, navíc srdečně gratulujeme.

Děkujeme také všem učitelům, asistentům, vedoucím v klubech a příbuzným dětí, kteří děti v jejich tvorbě do Romano suna podpořili.

Hezké čtení vám přeje

Marie Podlahová Bořkovcová, koordinátorka Romano suna

VÝSLEDKY 26. ročníku soutěže ROMANO SUNO

Pisinas romanes – Píšeme romsky

1. kategorie (žáci 1.–3. ročníku ZŠ) str. 8–9

1. místo – **Ivan Pohlodko**, Společně-Jekhetane, Ostrava
2. místo – **Gabriel Ferenc**, ZŠ Jungmannova, Jihlava
3. místo – **Robert Stojka**, ZŠ Jungmannova, Jihlava

2. kategorie (žáci 4.–6. ročníku ZŠ) str. 10–27

1. místo – **Petr Polák**, ZŠ Jungmannova, Jihlava
2. místo – **Edita Pokutová**, ZŠ Ibsenova, Ostrava
3. místo – **Josef Jano**, ZŠ T. G. Masaryka, Bohumín

3. kategorie (žáci 7.–9. ročníku ZŠ) str. 28–65

1. místo – **Zdenka Mirgová**, ZUŠ Jána Melkoviča, Stará Ľubovna, Slovensko
  2. místo – **Taťana Růžičková**, Ostrava
  3. místo – **Adéla Dunková**, ZUŠ Jána Melkoviča, Stará Ľubovna, Slovensko
- Speciální cena za aktivní psaní v romštině a cena studentů z Gymnázia Evolution – **Lenka Janová**, Ostrava

4. kategorie (středoškoláci) str. 66–71

1. místo – **Barbora Čurejová**, ZUŠ Jána Melkoviča, Stará Ľubovna, Slovensko
2. místo – **Barbora Porčogošová**, ZUŠ Jána Melkoviča, Stará Ľubovna, Slovensko

5. kategorie (dospělí) str. 72–95

Próza

1. místo – **Milan Bindatsch**, Ostrava
  2. místo – **Kateřina Kalejová**, Ostrava-Poruba
- Speciální cena za překlad – **Stefan Doehnert**, Freital, Německo

Poezie

1. místo – **Zuzana Podhradská**, Ostrava
2. místo – **Jana Pierová**, Slovensko
3. místo – **Eva Kropiwnická**, Karviná
3. místo – **Tomáš Hendrych**, Slavníč

Vakeras romanes – Mluvíme romsky

Žáci ZŠ

1. místo – **Růžena Janová**, ZŠ T. G. Masaryka, Bohumín
2. místo – **Alex Kočko**, ZŠ Šalounova, Ostrava
3. místo – **Edita Pokutová** a **Vladěna Geciová**, ZŠ Ibsenova, Ostrava

Středoškoláci

1. místo – **Barbora Čurejová** a **Barbora Porčogošová**, ZUŠ Jána Melkoviča, Slovensko

Výběr textů z dílen Vaker romanes

2. kategorie str. 18–27

- Sebastian Mižigar**, ZŠ Jungmannova, Jihlava
Tamara Csillagová, ZŠ Jungmannova, Jihlava
Janka Dirková, ZŠ Merhautova, Brno
Natalia Reisingerová, ZŠ Škrobálkova, Ostrava
Patrik Žiga, ZŠ Ibsenova, Ostrava

3. kategorie str. 54–65

- Andrej Amaechi**, ZŠ Cimburkova, Praha
Kleopatra Smith, ZŠ Šalounovo, Ostrava
Valentýna Lakatošová, ZŠ Ibsenova, Ostrava
Vladěna Geciová, ZŠ Ibsenova, Ostrava
Erika Anna Gáborová a **Samanta Pompová**, ZŠ T. G. Masaryka, Bohumín
Jasmína Mirgová, ZŠ T. G. Masaryka, Bohumín

1. kategorie (žáci 1.—3. ročníku ZŠ)

1. místo

Ivan Pohlodko, Ostrava, Společně – Jekhetane, 3. ročník ZŠ

Ko hin tiro vzosos, u soske?

Sar baruvava, avá o phandlo. Lačo phandlo majinda te en vzosos sa le romenge. Na užarel, na daral a razdva kerel. Pomožinel avrenge u na daral. Andre škola man kamav lačhes te sikh'lol, kaj jekhvar te avav o phandlo. Kamav, kaj te en mandar e daj o dad bachtale. Kamav te en vzosos le phralenge. Chuden mange o vasta!

2. místo

Gabriel Ferenc, ZŠ Jungmannova, Jihlava, 2. ročník ZŠ

Sar avava baro

Me som Gabriel Ferenc. Mange hin ochto berš. Bešav Jihlavate. Sar avava baro, kamav te phirel le taksikoha sar o šoferis. Miro bačis tiš hino o taksikoskero šoferis. Varekana phirav leha, leskere motorihá, andre škola.

3. místo

Robert Stojka, ZŠ Jungmannova, Jihlava, 3. ročník ZŠ

Paťas pro and'elkici? A hin tut and'elkocis, so pre tu dodikhel?

Me som Robert Stojka. Mange hin dešujekh berš. Me paťav pro and'eli. Paťav, že hin o Del. Savore hine andro ňebos.

Kdo je tvůj vzor a proč?

Až vyrostu, budu policista. Dobrý policista by měl být vzorem pro všechny lidi. Nečeká, neváhá a rychle jedná. Pomáhá druhým a nebojí se. Ve škole se chci dobře učit, abych jednou mohl být policistou. Chci, aby měli ze mne rodiče radost. Chci být vzorem pro své sourozence. Držte mi palce!

Až budu velký

Jsem Gabriel Ferenc. Je mi osm let. Bydlím v Jihlavě. Až budu velký, chci jezdit s taxíkem jako řidič. Můj strejda je taky řidič taxíku. Někdy jezdím s ním, s jeho autem, do školy.

Věříš na anděly? A máš svého anděla strážného?

Jsem Robert Stojka. Je mi jedenáct let. Věřím na anděly. Věřím, že existuje Bůh. Všichni jsou v nebi.

2. kategorie (žáci 4.–6. ročníku ZŠ)

1. místo

Petr Polák, ZŠ Jungmannova, Jihlava, 6. ročník ZŠ

Vareso pal mande

Me som Petr Polák. Mange hin dešuštar berš. Som romano čavo u rado vakerav romanes. Narodzindom Trebičiste. Dživavas kodoj pandž berš. Man hin bari famelija. Jon savore vakeren romanes. Man hin but phrala. Jekh terneder. Aver phureder mandar. Lenca vakerav romanes. Vašoda asi džanav romanes feder mire spolužakendar. Me rado šunav romane giľa. Achaľuvav, pal soste pes giľavel. Pal o kamiben, pal o phagerdo jilo. Romane lavutara but bašaven smutna giľa, vašoda hoj le Romen hin pharo dživipen. Duminav, hoj amen, le Romen, hin phareder dživipen sar le gadžen. Nane loko te arakhel buťi. O gadže dikhen pre amende kavka, hoj na kamas e buťi, ale amen kamas te kerel buťi. Asi varesave Roma keren ladž a palis o gadže na kamen ňikaske le Romendar te del buťi. Na džanav, či koda ela feder.

Miro dadoro hin avrisikhado sar o zedňikos. Džanel te cirdel o lepidlos pre fasada. Akana jov kerel buťi andro Bosch Jihlavate. Phirel kodoj le strojenca, žužarel lenca e podlaha. Kodoj tiš kerel buťi miri pheň. Joj kerel ajsi buťi sar o dadoro. Kodoj but džene, o gadže, o Roma, o Ukrajinci the o manuša andal e Afrika. Miro dadoro kerel kaja buťi jekh berš. Hin rado vaš e buťi.

Me kamav te džal avri andal e eňato trida. Me kamav te džal pro učilište, kaj te avav automechanik, kaj te zarodav love calo dživipen u kaj te na avav čororo. Kamav te el lačo manuš calo miro dživipen. Kamav te arakhel la čha. Laha man ena čhave. Amen ela but love, kaj te dživas bachtales. Sar ena buter Roma, save na keren ladž, ta the o gadže dikhena avre jakhenca pre amende.

Něco o mně

Jsem Petr Polák. Je mi čtrnáct let. Jsem romský kluk a rád mluvím romsky. Narodil jsem se v Třebíči. Žil jsem tam pět let. Mám velkou rodinu. Všichni mluví romsky. Mám hodně bratrů. Jednoho mladšího. Ti ostatní jsou starší než já. S nimi mluvím romsky. Proto asi mluvím romsky líp než moji spolužáci. Rád poslouchám romské písničky. Rozumím, o čem se zpívá. O lásce, o zlomeném srdci. Romští muzikanti často hrají smutné písničky, protože Romové mají těžký život. Myslím, že my, Romové, máme těžší život, než ho mají Češi. Není jednoduché najít si práci. Češi se na nás dívají tak, že nechceme pracovat, ale my pracovat chceme. Asi někteří Romové dělají ostudu a pak Češi nechtějí dát práci nikomu z Romů. Nevím, jestli se to zlepší.

Můj tatínek je vyučený zedník. Umí natáhnout lepidlo na fasádu. Ted' pracuje u Bosche v Jihlavě. Řídí tam stroje, čistí s nimi podlahu. Pracuje tam taky moje sestra. Má tam podobnou práci jako tatínek. Je tam hodně lidí, Češi, Romové, Ukrajinci i lidé z Afriky. Tatínek tam pracuje jeden rok. Je za tu práci rád.

Já chci vyjít z deváté třídy. Chci jít na učiliště na automechanika, abych celý život vydělával peníze a abych nebyl chudý. Chci být dobrý člověk celý svůj život. Chci si najít dívku. S ní budu mít děti. Budeme mít hodně peněz, abychom si žili šťastně. Když bude víc Romů, kteří nebudou dělat ostudu, tak se taky Češi na nás budou dívat jinýma očima.

2. místo

Edita Pokutová, ZŠ Ibsenova, Ostrava, 6. ročník

Pal miro dad the daj the o pirano

Koda hin pal miro čiripen, so pes mange ačhiľas, so peske keravas dukh pal miri daj the o dad, so pes ačhiľas mange. Has man jekh čhavo pal e Ostrava. Pal e Slovensko geľľas pre Ostrava te kerel buťi. U me na kamavas, že hino kade.

Miro kamaratos man dikhľas avri, ta man vičinlas: „Kozo, av ča! Sikhavav tuke varekas.“

Me phendom: „No, sikhav!“

Ta geľom a jov koda čhavo o Štefan has avri. Me geľom ke leste a jov mange phendās: „Ta so? Khatar sal, mri čhaj?“

Me phendom: „Som kdarik pal e Ostrava, ke Světlá Karolína, Palackého.“

Ta phendās: „Keci tuke hin berš?“

Me leske phendom: „Hin mange dešušov berš.“

Jov phendās: „Sar pes vičines?“

Me phendom: „Edita Pokutovo. Som la Deniskakeri čhaj.“

Jov phendā: „Sar pes vičinel tiri daj?“

Me phendom: „Denisa Pokutovo. Hin lake tranda the štar berš.“

Jov phendā: „U khatar sal primo?“

Me phendom: „Spišská Nová Ves. Kašatar som.“

Jov phendā mange: „He me som kodarig.“

Phendā, hoj prindžarel savoren, ale oda has bratranco miro. Me na džanavas nič, tak sako dıves somas ke leste a palıs phiravas leha. O Roma kerenas pletki pre ma, že som leha phari, že sovav ke leste, ale oda čačo nane.

Ta geľľas o dad pal leste. Chudľas les. Phendās: „More, mukh mira čha, abo dikheha! Lake hin ča dešušov berš a tuke hin biš berš.“ O dad leske phendās: „Sar la na mukheha, ta chudeha mariben! La čha na mukhav, kaj tu laha aveha, abo dikhav pre tu, hoj na sal lačho čhavo, hoj sal feťakos, so marela mira čhajora.“ A koda Štefan phendā, že na kamel mariben te kerel la dake. Ta o dad phendā leske: „Lačhes, ale n'aveha kajso, me na phirava, aľe o kamarada avena!“ O dad phendā leske: „Lačhes.“

Ta na phirav leha imar trin berš. Ta uživnavas peske. Phiravas andre buťi. Cinavas peske hundri. La dake pomožinavas fejs. Na sar miro phral, so hin leske dešuochto berš. Jov na pomožinel nič.

Kada hin pal miro dad the daj the o pirano.

O mém tátovi, mámě a mém klukovi

To je o mé minulosti, co se mi stalo, jak jsem se natrápila kvůli mámě a tátovi, co se mi stalo. Měla jsem jednoho chlapce z Ostravy. Ze Slovenska odjel do Ostravy na práci. A mně se nelíbilo, že tady je.

Kamarád mě uviděl venku, tak na mě zakřičel: „Kozo, pojd' sem! Někoho ti ukážu.“

Já řekla: „No, tak ukaž!“

Tak jsem tam šla a on, ten kluk, Štefan, byl venku. Šla jsem k němu a on mi řekl: „Tak co? Odkud jsi, holka?“

Já řekla: „Jsem odsud z Ostravy, z Karolíny Světlé, Palackého.“

A on řekl: „Kolik ti je let?“

Já mu řekla: „Je mi šestnáct.“

On řekl: „Jak se jmenuješ?“

Já řekla: „Edita Pokutová. Jsem Denisina dcera.“

On řekl: „Jak se jmenuje tvoje máma?“

Já řekla: „Denisa Pokutová. Je jí třicet čtyři let.“

On řekl: „A odkud jste?“

Já řekla: „Spišská Nová Ves. Jsem od Košic.“

On mi řekl: „Já jsem taky odtamtud.“

Řekl, že tam zná všechny, ale přitom to byl můj bratranec. Já jsem nic z toho nevěděla, tak jsem k němu každý den chodila a pak jsem s ním chodila. Lidi nás začali pomlouvat, že jsem těhotná, že u něj spím, ale to pravda není.

Táta za ním šel. Chytl ho. Řekl: „Hele, moji holku nech, jinak uvidíš! Je jí jenom šestnáct. Tobě je dvacet!“ Táta mu řekl: „Jestli ji nenecháš, tak dostaneš! Já nedovolím, aby s tebou byla, protože na tobě vidím, že nejsi slušný kluk. Jsi feťák, co ji bude mlátit.“ No a ten Štefan řekl, že nechce žádný bitky kvůli svojí mámě. Tak mu táta řekl: „Tak dobrý! Jestli to nedodržíš, nepřijdu na tebe já, přijdou mí kamarádi!“ Táta mu řekl: „Dobrý.“

Už s ním nechodím tři roky. Užívala jsem si. Chodila jsem do práce. Kupovala jsem si šaty. Mámě jsem hodně pomáhala. Ne jako můj bratr, co mu je osmnáct a nepomáhá vůbec s ničím.

Takže to bylo o mém tátovi, mámě a o mém klukovi.

Kamavas te phenel la dake

Kamavas te phenel la dake, hoj som rado, hoj hin man kajsí daj, sar hiñi joj. Som fejs rado, hoj som tiri čhaj. Na kamavas aver daj, sar sal tu, mamó! Pal tute bi savoro keravas, nebo tut fejs rado dikhav. Sar phenav, na sal mange daj, ale phen, so som tuha sako d'ives. Pratinav tuke, tavav tuke, sa, nebo kamav pre tu, abo dikhav, hoj pes trapines le čhavenca. Ta mamó, me na mukav pre tu ñič! Som fejs rado, hoj sal mange daj.

Chtěla bych říct mámě

Chtěla bych říct svojí mámě, že jsem ráda, že mám takovou mámu, jako je ona. Jsem moc ráda, že jsem tvoje dcera. Nechtěla bych jinou mámu než tebe, mami! Udělala bych pro tebe všechno, protože tě mám moc ráda. Jak říkám, nejsi pro mě jen máma, ale i sestra, se kterou jsem každý den. Uklízím ti, vařím ti, všechno dělám, protože ti to přeju, když vidím, jak se trápíš s dětmi. Takže mami, já na tebe nic nenechám! Jsem moc ráda, že jsi moje máma.

3. místo

Josef Jano, ZŠ T. G. Masaryka, Bohumín, 6. ročník ZŠ

Pal miro papus

Avľa jekh dıves, sar pes mange sikhada o papus andro suno. Andre oda suno man peha vičinelas. Našři leha gejlom, abo oda nane lačho. Furt mange pes sikhavel. Sako rat. Varekana les dikhav andro suno. Varekana les dikhav. Sikhavel pes mange andro suno. Dikhav les sako rat. Rado les dikhav. Sikhavel pes mange. Avel pal mande te dikhel. Sikhavel pes mange. Rado les dikhav. Kamav les, ov man.

O mém dědečkovi

Přišel jeden den, kdy se mi ukázal ve snu můj dědeček. V tom snu mě k sobě volal. Nemohl jsem s ním odejít, protože to není správné. Pořád se mi ukazuje. Každou noc. Někdy ho vidím ve snu. Někdy ho vidím. Ukazuje se mi ve snu. Vidím ho každou noc. Mám ho rád. Ukazuje se mi. Chodí se za mnou podívat. Ukazuje se mi. Mám ho rád. Mám rád jeho a on mě.

Vybrané texty z dílen Vaker romanes

Sebastian Mižigar, ZŠ Jungmannova, Jihlava, 6. ročník

Pisin pal oda, so kames

Me som Sebastian Mižigar. Man hin dešutrin berš. Me rado bavínaf fotbal. Me phirav andre škola Jihlavate. Andre trida phiren manca dešutrin čhave. But lendar hine o Roma. Amen giľavas romane giľa pre chodba. Jekh asistentos manca bašavel pre gitara. Bašavas kala giľa: Šukar jakha, Evo, bičhav mange fotka. The aver amaro asistentos o Ondras hino gadžo. Džanel romanes. Jov hino baro lačho manuš. Savore les rado dikhen. Jov džanel buter romanes sar varesave Roma. Amen les fejs rado dikhas, bo amenge but pomožinel.

Volné téma

Já jsem Sebastian Mižigar. Je mi třináct let. Mám rád fotbal. Chodím do školy v Jihlavě. Do třídy se mnou chodí třináct dětí. Hodně z nich jsou Romové. Na chodbě si zpíváme romské písničky. Jeden asistent se mnou hraje na kytaru. Hrajeme tyhle písničky: Šukar jakha, Evo, bičhav mange fotka. A jiný asistent, Ondra, je taky Čech. Umí romsky. A je moc dobrý člověk. Všichni ho mají rádi. Umí romsky víc než někteří Romové. My ho máme moc rádi, protože nám pomáhá.

Tamara Csillagová, ZŠ Jungmannova, Jihlava, 6. ročník

Ko hin tiro vzoros u soske

Miro vzoros Rico Hard. Oda hin raperis. Me pal leste merav. Rado les šunav. Me bi les kamavas te dikhel. Sar avava bari, ta me bi pal leste kamavas te džal ke Ostrava. Hino šukar. Pre leskere giľa rado khelav. Leskere teksti hine šukar. Jov giľavel pal o svetos, pal o čačipen, so pes kerel. Me les šunav pre youtube. Hin les piraňi. Vičinel pes Laura. Hiňi šukar. Leske hin bišujekh berš. Džanel te bavinel le dženen.

Kdo je tvým vzorem a proč

Mým vzorem je Hard Rico. To je rapper. Miluju ho k smrti. Ráda ho poslouchám. Chtěla bych ho vidět. Až budu velká, tak za ním chci jet do Ostravy. Je krásný. Na jeho písničky ráda tancuju. Má krásné texty. Zpívá o světě, o skutečnosti, o tom, co se děje. Poslouchám ho na youtube. Má dívku. Jmenuje se Laura. Je krásná. Je mu dvacet jedna let. Umí bavit lidi.

Janka Dirková, ZŠ Merhautova, Brno, 5. ročník

Pařas pro andělkici? A hin tut andělkocis, so pre tu dodikhel?

Man hin andilkos, so mange del bacht. Miro dadoro hin miro vzoros, so mange del bacht pro drom. Me mange považinav leskero vzoros. Miro dad kerel phari buři. Jov chanel o vikopi. But pes trapinel. Menge pal leste pharo, bo dikhav, sar avel khere but strapimen. Sar avava bari, dava les but love the pomožinava te kerel phari buři. Dukhal man o jilo pal leste. Mi del o Del mre dadores but zor the bacht.

Věříš na anděly? A máš svého anděla strážného?

Mám anděla strážného, co mi přináší štěstí. Můj tatínek je můj vzor, který mi dává štěstí na cestě. Já si vážím jeho vzoru. Tatínek hodně dře. Kopá výkopy. Hodně se natrápí. Mně je ho líto, protože vidím, jak přichází domů sedřený. Až budu velká, budu mu dávat hodně peněz a pomáhat mu s tou dřinou. Trápím se kvůli němu. Ať dá Bůh tatínkovi hodně síly a štěstí!

Natalia Reisingerová, ZŠ Škrobálkova, Ostrava, 6. ročník

Miro suno

Miro suno hin, hoj te avav kaderňička, lebo man kada bavinel. Ale mušinav te kerel sredno škola. Pre koda mušinav man te sikhľol. Kampil mange pr'oda lače znamki. Kamav miro vlastno salonos, miro vlastno kher kamav. Džanav, hoj kada drom na avela loko, ale paťav, hoj te o manuš čačes kamel, ta peske džanela te kerel, so leskero jilo kamel. Čačes kampil te avel avrisikhadi, bo palis but pes del te zarodel. Sar man avela čhavore, lidžava len, hoj pes lačhes te sikhaven.

Můj sen

Můj sen je být kadeřnicí, protože mě to baví. Ale musím si udělat střední školu. Na to se musím snažit. Musím na to mít dobré známky. Chci mít svůj vlastní salón, chci svůj vlastní dům. Víím, že tahle cesta není lehká, ale věřím, že když to člověk opravdu chce, tak dokáže, po čem jeho srdce touží. Je hodně důležité být vyučený, protože potom se dobře vydělává. Až budu mít děti, povedu je k tomu, aby se dobře učily.

Patrik Žiga, ZŠ Ibsenova, Ostrava, 6. ročník

Pal miri famelija

Hin man dešuduj phrala a duj pheňa. Savore pes rado dikhas. O dad e daj amen savoren stejnonos dikhen rado. Imar sam savore bare. Imar romňaha dživen. He čhave hin len. Amen pes fejs likerás. Amen pes fejs kamas. O dad kerel buťi sar kopačis. E daj khere le čhavenca. Tavel, starinel pes pal o čhave. Me som eftato čhavoro. Mekphureder hino o Mirek. Mekcikneder hiňi e Sara. Lake hin duj berš. Som rado. Man hin kajsi bari famelija.

O mé rodině

Mám dvanáct bratrů a dvě sestry. Všichni se máme rádi. Táta a máma nás všechny mají stejně rádi. Už jsme všichni velcí. Už jsou i ženatí. Dokonce mají děti. Jsme pro sebe důležití. Máme se moc rádi. Táta pracuje jako kopáč. Máma je doma s dětmi. Vaří, stará se o děti. Já jsem sedmé dítě. Nejstarší je Mirek. Nejmladší je Sára. Jsou jí dva roky. Jsem rád. Mám takovou velkou rodinu.

3. kategorie (žáci 7.—9. ročníku ZŠ)

1. místo

Zdenka Mirgová, ZUŠ Jána Melkoviča, Stará Ľubovňa, Slovensko, 7. ročník ZŠ

Miri cikno vilagos

Hin oda imar trin berš, so arakhľom miro cikno vilagos andre miro terno dživipen. Vičínav man Zdenka. Hin mange dešuštar berš. Phirav andre eftato klasa. Kamav tumenge te phenel avri, so pes ačhiľa nevo a so mange kerel baro radišagos.

Phenel pes, hoj sakones hin peskero cikno vilagos. Me mange les arakhľom. Na pobisterava ňigda pre oda džives, sar aviľa ke ma jekhvar miri sikhľardi u phučľa mandar, hoj bi na kamavas te phirel ke late pro LDO. Oda hin dramaticko-teatralno odboris, so pes sikhľol pre bazutňi artikuňi sikhadi. Akor na džanavas, so oda hin. Džanavas ča jekh, hoj e sikhľardi kerel le čhavenca andal amari sikhadi čhavengero teatros. Igen kamavas odoj tiš te phirel, ale ladžavas man te phučel. Na džanav sar, ale e sikhľardi pes pal ma dodžanľa, hoj kamav tiš te phirel. Igen som rado, kaj pal ma akor aviľa.

Phenel pes, kaj la familija peske na kiden avri, ale dženen, so kamen lenca te avel, šaj tumenge kiden avri. Me som igen rado a palikerav le Devleske, hoj man hin familija, so man igen rado dikhel, ale hin man he miri sikhľardi, so me la igen rado dikhav. Sikhavel pre amari bazutňi sikhadi, ale tiš sikhavel externones andro foros pre ZUŠ odboris LDO. Sikhavel ča le romane čhaven andal o Podsadkos. Te kamavas te phenel čačipen, ňiko le gadžendar na kamelas te sikhavel amen le čhaven andal e osada. Amari sikhľardi pes pre oda diňa. Joj amen le romane čhaven prindžarel, rado amen dikhel, bo joj hiňi tiš romaňi.

Miri sikhľardi hiňi predal ma na ča e sikhľardi, ale he o manuš, so man povzbudzinel, hoj šaj avav he me uspešno. Savorenge amenge phenel, hoj te sam o Roma, mušinas te sikhavel, kaj kamas te avel sar aver čhave. Šaj phiras pro suťaži, šaj avas uspešna, ča mušinas oda te kamel korkore. Te bi la na prindžardomas avka sar akana, somas bi ajsi sar varekana.

Můj malý svět

Jsou to už tři roky, co jsem ve svém mladém životě našla svůj malý svět. Jmenuju se Zdenka, je mi čtrnáct let. Chodím do sedmé třídy. Chci vám povědět, co je u mě nového a co mi dělá velkou radost.

Říká se, že každý má svůj malý svět. Já jsem ho našla. Nikdy nezapomenu na ten den, když k nám jednou přišla moje učitelka a zeptala se mě, jestli bych nechtěla chodit k ní do ZUŠky. Je tam dramaticko-divadelní oddělení, které se vyučuje na té základní umělecké škole. Tehdy jsem nevěděla, co to je. Věděla jsem jen to, že učitelka dělá s dětmi z naší školy dětské divadlo. Chtěla jsem tam také chodit, ale styděla jsem se na to zeptat. Nevím jak, ale učitelka se o tom, že tam chci chodit, dozvěděla. Jsem moc ráda, že za mnou tehdy přišla.

Říká se, že rodinu si nevybíráte, ale lidi, se kterými chcete být, si vybrat můžete. Já jsem moc ráda a děkuju za to Bohu, že mám rodinu, která mě má moc ráda, ale mám taky učitelku, kterou já mám moc ráda. Učí na naší základní škole, ale zároveň učí taky externě ve městě na ZUŠce v oddělení LDO. Učí jenom romské děti z Podsadku. Abych řekla pravdu, nikdo ze Slováků nechtěl nás, děti z osady, učit. Naše učitelka se do toho dala. Ona nás, romské děti, zná, má nás ráda, protože je sama taky Romka.

Moje učitelka je pro mě nejen učitelka, ale taky člověk, který mě povzbuzuje a říká mi, že i já můžu být úspěšná. Všem nám říká, že když jsme Romové, musíme se učit, pokud chceme být jako ostatní děti. Můžeme jezdit na soutěže, můžeme být úspěšní, ale musíme to sami chtít. Kdybych ji nepoznala tak jak teď, byla bych stejná jako jsem byla.

Somas aver sar akana. Igen man andre sikhadi ladžavas, na davas duma, bešavas palal andre lavica. Na džanavas aňi, so kamav andro dživipen te kerel, sar avava bari. Akana imar džanav. Kamav te phirel pro konzervatorium ke Kaša.

Amari sikhľardi amenca vakereľ pal savoreste. Nekbuter pes mange dičhol oda, kaj amen sikhada pal o romane iroša. Na džanahas, hoj hin he o romane iroša, hoj hin ajse šukar romane giľuvne. Phiras he pre sužaža te recitinel andre romaňi čhib. Adadives som barikaňi pre amari romaňi čhib. Varekana man ladžavas, bo ča andre sikhadi amenge o sikhľarde vakerenas, hoj te na vakeras romanes. Amari sikhľardi amenge phenel, hoj pes te na das. Sako vakereľ peskera čhibaha, he andre sikhadi vakeren o sikhľarde peha rusinska, vaj goralska vaj spišika dumaha. Ta soske amen našti maškar peste vakaras romanes? Oda hin amare dajengeri čhib. Sar amen na ľikeraha amari čhib, kultura he amare tradiciji, na avaha ňigda ole, so kamas.

Andre LDO sam dešujekh sikhľuvne, ale andro teatros bavinen he o čhave, so nane andro LDO. Savore sam igen lačhi partija. Podporinas amen, šegitinas amenge. Sar amen sam pro navikos, but asas, vakeras amenge, so hin amen nevo. Palis treňinas teatros, o džuvľa he o khelišagos. Vičinas amen ArtRoma a o džuvľa pes vičinen Koloreskere čhaja.

Andro teatros pes mange pačinel, hoj šaj avav aver manuš. Jekhvar somas Phuv, jekhvar cikňi čhajori, akana romňi andro parajmos. Tiš pes mange pačinel, hoj bavinas pal o Roma. Sikhavas sakoneske, kaj le Romen na has lačo dživipen u našti pre oda amen o romane čhave bisteras. Miri sikhľardi man sikhada te ľikerel o šero upre, kaj man našti ladžav, ko som. Rado man dikhel u me rado dikhav la. Laha imar prindžardom o thana, kaj mek ňigda na somas, sar phiras pro suazi the o festivala.

Pro treningi amenge objedňinel e pizza, jekhetane asas, ale the but sikhľuvas. Miri sikhľardi man sikhada o dramaticko irišagos. Na ča andre slovačiko čhib, ale he romanes, so nane ajso loko, sar dičhol. Sikhadom man but pal e romaňi čhib, lakeri gramatika, pal but romane iroša, pal oda, khatar o Roma avile. Pal oda amen but bavinas andre amaro teatros. Amari sikhľardi irinel predal amende o scenara avka, hoj joj imar džanel, sar irinel, pre savo čhovaro perela savi rola. Ajci amen imar prindžarel. Amen la igen rado dikhas. Predal ma hiňi sar dujto daj. Hiňi igen lačhi. Vakereľ amenca he pal o kamiben. Del amen godi, te avas godaver. Me kamav te avel jekhvar sar joj. Kamav te sikhavel le romane čhaven, te sikhavel lenge, hoj o sikhľuviben hin igen kamplo. Joj hiňi igen godaver. He lakere čhave sikhľon pre maškarutňi the uči sikhadi.

Byla jsem jiná. Ve škole jsem se velmi styděla, nemluvila jsem, seděla jsem v poslední lavici. Nevěděla jsem ani, co chci v životě dělat, až budu dospělá. Teď už to vím. Chci jít na konzervatoř do Košic.

Naše učitelka s námi mluví o všem. Nejvíc se mi líbí to, že nám pověděla o romských spisovatelích. Nevěděli jsme, že existují taky romští spisovatelé, že existují tak krásné romské básně. Jezdíme taky na soutěže recitovat v romštině. Dnes jsem už hrdá na svůj romský jazyk. Dříve jsem se za něj styděla, protože ve škole nám učitelé říkali jen to, ať romsky nemluvíme. Naše paní učitelka nám říká, abychom se nedali. Každý mluví svým jazykem, i ve škole mluví učitelé mezi sebou rusínsky, goralsky anebo spišským nářečím. Tak proč bychom nemohli my mezi sebou mluvit romsky? Je to naše mateřština. Když si neudržíme svoji řeč, kulturu a tradice, nebudeme nikdy takovými, jakými chceme být.

V ZUŠce je nás jedenáct žáků, ale v divadle účinkují taky děti, které nechodí do ZUŠky. Jsme všichni dobrá parta. Podporujeme se, pomáháme si. Když jsme na zkoušce, hodně se nasmějeme, říkáme si, co je nového. Potom nacvičujeme divadlo, dívky taky tanec. Jmenujeme se ArtRoma a holky se jmenují Koloreskere čhaja.

Na divadle se mi líbí, že tam můžu být někým jiným. Jednou jsem byla Zemí, jednou malou holčičkou, teď jsem žena v ráji. Taky se mi líbí, že hrajeme o Romech. Všem ukazujeme, že to Romové měli těžké a že na to my, romské děti, nezapomínáme. Moje učitelka mě naučila držet hlavu vzpřímeně, nestydět se za to, kdo jsem. Má mě ráda a já mám ráda ji. S ní jsem poznala místa, kde jsem nikdy nebyla, když jsme jezdili po soutěžích a festivalech.

Na zkoušky nám objednává pizzu. Společně se smějeme, ale taky se hodně učíme. Moje učitelka mě naučila psát scénáře. Nejen ve slovenštině, ale taky v romštině, což není tak snadné, jak se zdá. Dozvěděla jsem se hodně o romštině, o její gramatice, o romských autorech, o tom, odkud Romové přišli. O tom si hodně povídáme v našem divadle. Naše paní učitelka nám píše scénáře na míru. Už při psaní ví, kdo bude hrát jakou roli. Natolik nás už zná. My ji máme moc rádi. Pro mě je jako druhá máma. Je moc hodná. Mluví s námi taky o lásce. Radí nám, abychom nebyly hloupé. Já chci být jednou jako ona. Chci taky učit romské děti, ukázat jim, že vzdělání je potřeba. Ona je hodně chytrá, taky její děti se učí na střední nebo na vysoké.

Igen som rado, kaj phirav pro LDO ke amari sikhľadĩ. Pařav, kaj mange džala avri miro suno avka sar duj řhajorenge andal amari osada, kaj pes dochudle pre konzervatorium Kařate. Len tiř sikhavelas miri sikhľadĩ. Joj has he lengeri mentorka. He te nane miri oficijalno mentorka, me la avka ľikerav. Joj na kerel rozďili. řaj laha vakerav pal savoro. Sar man ladřav, ta lake irinav pro messenger u joj mange furt irinel pale. Vařoda la igen rado dikhav.

Andre LDO man arakhľom u arakhľom oda, so rodavas. Than, kaj řaj phirav radiřagoha. Avka sar rado phirav he andre khangeri, kaj gilavav andro zboros. Pař miri sikhľadĩ he mire amala, so tiř kodoj phiren, arakhľom miro vilagos, kaj man řujinav igen lařhes. Pařav, kaj andal miro cikno vilagos džava jekhvar andre oda baro, kaj man kamav jekhvar te dochudel a avri te sikhľol pre hereřka vaj pre sikhľadĩ.

Jsem moc řada, ře chodím do ZUřky k naří paní uřitelce. Věřím, ře se mi splní můj sen stejně jako druhým dvěma dívkám z naří osady, které se už dostaly na konzervatoř do Kořic. Je taky paní uřitelka uřila. Byla taky jejich mentorka. I když není moje oficiální mentorka, já ji za ni ale povařuju. Ona nedělá rozdily. Můžu s ní mluvit o všem. Když se cítím řpatně, napířu jí na Messenger a ona mi vřdycky odpoví. Proto ji mám moc řada.

V ZUřce jsem se našla a našla jsem tam, co jsem hledala. Místo, kam chodím s radostí, stejně jako chodím řada do kostela, kde zpívám ve sboru. U své uřitelky a svých kamarádů, kteří tam taky chodí, jsem si našla svůj svět, ve kterém se cítím velmi dobře. Věřím, ře z mého malého světa jednou půjdu do toho velkého, kam se chci jednou dostat a studovat hereřtví nebo uřitelství.

2. místo

Tatana Růžičková, Ostrava-Poruba, 7. ročník ZŠ

(úryvek z delší prózy)

Pal o Fénixland

Adađives pes lošanav. Džav andre škola andre priroda. Urdom miri bliščato kalí bunda the uče parne botaski, so hine fejs lače.

„Noro, mušinas imar te džal,“ vičinel pre ma e daj andal e kuchňa.

Me som richtimen le kufroha the lača dzekaha. Thodom o kufros andro motoris u džas. Pro štacijonos amen užarel e učitelka e Dolbovo. Ňiko andal e trida la na dikhel rado, ta laha mušinaha te avel avri. Pro štacijonos užarahas dešupandž minuti.

Sig obchudľom la da u gejlom paš mire žaki. E mašinka džalas duj u jepaš ori. Odoj pro štacijonos imar amen užarlas aver altobusis, ale has aver, has les kale paski he oranžovo kereki, so na has savore stejna. O altobusis amen ila ke škola andre priroda. So ča mek kamelas e učitelka e Dolbovo te phenel paru lava, sar pes kamas te likerel, ta amen pes rozdenašľam paš o chatki. Ale e učitelka amenge phendä, hoj amen korkori dela, ko kaha avaha, hoj pes te na halasinas. Calo trjeda na samas lošale u mange oda has jekh. Nane man but kamarati, ta mange ela he korkorake mištes. Andre chatka pandž somas la Olivijaha, la Margaritaha he la Gigaha. Hin lenge o nakha upre. Hine sar kole raklija andal e sredno škola, so bavinen maj andre savore serijali.

Aver džives tosara ochto orendar amen has cikneder rozcvička. Palis gejlam te chal o raňajki, has čačes lače. Hin sostar peske te kidel. Ta šaj kole lupinki andro thud, e ovoca, e želeňina, ovocno tejos, o džusi, tiš o anglicko chaben, so has andre o smažimen balevas, o jandre, e fazulka he o tusti he mek aver švelijačina. Pal o raňajki geľam pes te richtinel pre prechaska avri. Andre miro parno batohos peske thodom o telefonos, o paňi, e svačinka he e dezinfekcija.

Džahas nadur le vešaha. Andro jepaš drom me dikhlom varesavo čudos. Avilom ke leste a dikhlom e fotka, ale na dičholas sar ča kajsi fotka. Akana man čujnavas sar varesavo dilino. Jepaš fotka has farebno u jepaš has buter kaloparňi. Na kamavas te paťal mire jakhenge u vičindom: „Čhavale, dikhen! Kaja fotka hiňi čarovno!“

O Fénixlandu

Dneska mám velkou radost. Jedu na školu v přírodě. Oblékla jsem si svoji lesklou černou bundu a své kotníkové bílé a nejméně pohodlné boty.

„Noro, musíme už vyrazit,“ volá na mě máma z kuchyně. Jsem připravená s kufrem a dobrou náladou. Naložili jsme kufr do auta a vyjeli jsme. Na nádraží nás čeká paní učitelka Dolbová. Nikdo z mojí třídy ji moc rád nemá, ale snad to tam s ní přežijeme. Na nádraží jsme čekali zhruba patnáct minut.

Rychle jsem se rozloučila s mámou a přidala jsem se ke spolužákům. Vlak jel dvě a půl hodiny. Na nádraží na nás čekal autobus, ale byl hodně jiný, měl černé pruhy a oranžová kolečka různé velikosti. Autobus nás zavezl k areálu školy v přírodě. Jen co se paní učitelka Dolbová nadechla, aby řekla pár slov o tom, jak se máme chovat, jsme se rozběhli k chatkám. Ale paní učitelka nám řekla, že nás do chatek rozdělí tak, abychom se nehádali. Pro celou třídu to bylo zklamání, pro mě ne. Moc kamarádů nemám, takže si vystačím sama na všechno. V chatce číslo pět jsem byla s Olivíí, Margaret a Gigi. Jsou to namyšlené holky. Připomínají mi takovou tu skupinku holek na střední škole, která je snad ve všech seriálech.

Druhý den ráno v osm hodin jsme měli menší rozcvičku. Poté jsme šli na snídani, která byla opravdu výborná. Je toho hodně z čeho si můžeme vybírat. Třeba křupinky v mléce, ovoce, zelenina, ovocné čaje a džusy, taky anglická snídaně, která obsahovala osmaženou slaninu, volské oko, vařené bílé fazolky, tousty a plno dalšího. Po snídani jsme se šli přichystat na dlouhou procházku přírodou. Do mého bílého batohu jsem si sbalila mobil, pití, malou svačinku a dezinfekci.

Šli jsme nedalekým lesem. V polovině cesty jsem zahlédla něco zvláštního. Přistoupila jsem k tomu blíže a uviděla jsem fotku, ale nevypadala jako běžná fotografie. V tu chvíli jsem si připadala jako šílenec. Polovina té fotky byla barevná a ta druhá byla čím dál více černobílá. Nemohla jsem uvěřit svým očím a vykřikla jsem: „Lidi, podívejte se! Ta fotka je kouzelná!“

Ňiko mange na paťalas u o Palis phend'a: „Noro, preačh peske amendar te kerel pherasa! Ňikas oda na interesinel.“

Sar me mange domukľom, hoj mange vareko paťala! Pro Palis aňi na dikhasvas u pre fotka thodom o vast, hoj la te hazdav. Akana, sar chudľom e fotka andro vast, prepejľom pes andre aver svetos, aver dimenzija.

Sar somas pre kodi šukar luka, so kodoj baronas o kvitki, o slunečnici, o fijalki, o turpani, o ruži vajkeci farbenca he mek aver, šundom, sar pre mande vareko vičinel: „Noro! Noro, kaj sal?“

Odivisardom man, o vast mukľom tele. E fotka thodom tiš tele u pale avilom andre amaro svetos. Somas olestar diliňi. O šero mange na lelas, hoj savore peske mišľinenas, hoj mange vareso hin. So ča phendom: „Ouha, e luka, o kvitki, o šukariben!“

Savore pre ma dikhenas le jakhenca, sar te bi somas diliňori, u mušinav te phenel, hoj man kavka čujinavas. E učitelka ke ma avila u phučľa, či sa mištes. Me phendom, hoj hat, som. E učitelka kivinda le šereha u geľa pale pal o čhave u džanas pre prechazka.

Me man visardom u pale chudľom e čudno fotka. Akana oda has aver. Prepejľom andre čik u somas andro aver svetos, ale pre kodi isto luka. Imar pes na daravas u thodom trin kroki anglal mande. Sar koda trito krokos mukľom o pindro tele, šundom čudno vika. Davas pozoris u rozdikľom pes pašal peste. Ňikhaj Ňiko, phendom peske andro šero.

U Ňisostar Ňič KHŘS KHŘS! Darandilom u zadikľom kajso cikno želeno krakos, so upre baronas o malini, ale mek na has lole. Geľom pašeder ko krakos u vareso dikľom.

„Áááá!“ kvičindom.

Oda has o elfos. Hat, čačikano cikno elfos bare kanenca u lole obkruhle nakheha u čhingerdo uraviben les has.

„So kadaj kerel manuš, sar sal tu? Sar tut kadaj dochudľal?“

„Kaj som?“ vičinav pre leste.

„Sal andro Fénixland,“ phend'a o elfos. U mek mange phend'a, hoj te avav cicho.

„Soske?“ phučľom le elfostar.

Nikdo mi nevěřil a Pavel řekl: „Noro, přestaň si z nás dělat srandu! Nikoho to nezajímá.“

Jak jsem si mohla myslet, že tomu kromě mě někdo uvěří! Pavla jsem si nevíšimala a k fotce jsem přiblížila ruku, abych ji mohla zvednout. V ten okamžik, co jsem se té fotky dotkla, jsem se ocitla v jiném světě, v jiné dimenzi.

Když jsem byla na té krásné louce, na které kvetly nádherné květiny jako slunečnice, fialky, tulipány, růže několika barev a plno dalších, uslyšela jsem, jak někdo volá: „Noro! Noro, kde jsi?“

Otočila jsem se. Svěsila jsem ruku a pustila fotku a zase jsem se ocitla v našem světě. Byla jsem hrozně moc rozrušená a v šoku. Nechácala jsem to. Všichni si mysleli, že mi asi něco je. Jediné, co ze mě vylezlo, bylo: „Ahm, louka, květiny, nádhera!“

Všichni na mě civěli jako bych byla nějaký blázen a musím se přiznat, že jsem se tak i chvíli cítila. Paní učitelka ke mně přistoupila a zeptala se, jestli jsem v pořádku. Já jsem řekla, že ano, že jsem. Paní učitelka jenom pokývla hlavou, šla zpátky ke třídě a pokračovali jsme zase v procházce.

Já jsem se otočila a zase se dotkla té záhadné fotky. Tentokrát to bylo ale jiné. Propadla jsem se do hlíny a byla jsem zase v tom jiném světě a zase jsem byla na té samé louce. Už jsem se nebála a udělala jsem tři kroky dopředu. Když jsem došlápla při třetím kroku, uslyšela jsem divné šumění. Zpozorněla jsem a rozhlédla jsem se kolem sebe. Nikde nic, řekla jsem si v duchu.

A najednou KHŘSK! KHŘSK! Lekla jsem se a už jsem uviděla takové malé zelené křoví, na kterém byly ještě nedozrálé maliny. Přistoupila jsem k tomu zelenému keři a něco jsem zahlédla.

„Áááá!“ zakřičela jsem.

Byl to malý elf, ano, pravý malý elfík s velkýma ušima s narudlým kulatým nosem v potrhaném oblečení. „Co tady dělá člověk, jako jsi ty? Jak ses sem dostala?“

„Kde to jsem?“ vykřikla jsem.

„Jsi ve Fénixlandu,“ řekl elf. A hned mi řekl, ať jsem potichu.

„Proč?“ zeptala jsem se.

So mange o elfos phenda, oda has akana o vakeriben pal o Fénixland, kaj na dživen ča o elfi, ale he o mačhune manušňa, o trpasliki, o Pegasa, o vili he aver čudno nipos. Ale na dživen kadaj ča lačho nipos, ale he džungale, sar o baro kalo beng o Chadžim. Amenge kadaj pro kada svetos kralinel o Fénixos, hoj sar avena leskere dživesa, ta labola aš andro prachos u pale ušřela andal o prachos, ta les ňiko našři murdarel dži akana.

„U soske ča akana?“ smutnones phučřom le elfostar.

„Bo o kalo beng o Chadžim le Fénixos kavka začarinda, hoj te merel tel trin kurke.“

„U soske o kalo beng les začarinda kavka?“

„Koda Chadžim kamel te prelel calo svetos Fénixland. U sar polřikes merel amaro Fénixos, ta amaro šukaribnaskero svetos našavel o farbi.“

Sar les šunavas, has mange na mišřes pro jilo. „Ale užar! Soske našřon o farbi, elfina? Elfina, užar! Dikhřom možno andal tumaro svetos e fotka!“

„So? Andal amaro svetos? Av manca! Mušřines te džal sig ko Fénixos!“

To, co mi elf pověděl, byl příběh Fénixlandu, kde nežijí jenom elfové, ale taky mořské panny, trpaslíci, Pegasové, víly a plno úžasných a kouzelných bytostí. Ale nežijí tu jenom dobráci, ale i záporáci jako velký černokněžník Chadžim. Našemu světu vládne Fénix, který když přijde jeho čas, tak shořív a z popela zase povstane, takže byl až do teď nesmrtelný.

„A proč jenom do teď?“ ptala jsem se smutně elfa.

„Protože černokněžník Chadžim Fénixe proklel a do tří týdnů má zemřít.“

„A proč ho ten černokněžník tak škaredě proklel?“

„Ten Chadžim chce převzít vládu nad Fénixlandem, a když Fénix pomalu umírá, náš přehádněrný svět ztrácí barvy.“

Když jsem ho tak poslouchala, bylo mi smutno. „Ale počkat! Ztrácí barvy, elfe? Elfe, počkej, prosím! Asi jsem viděla fotku z vašeho světa!“

„Co? Našeho světa? Pojď se mnou! Musíš jít nutně k Fénixovi.“

3. místo

Adéla Dunková, ZUŠ Jána Melkoviča, Stará Ľubovna, Slovensko,
7. ročník ZŠ

Miro andělkocis

Som romaňi čhajori. Vičínav man Adelka. Hin mange dešutrin berš. Dživav andre osada paš o foros Stará Ľubovna. Dživel pes mange adaj laches. Sar somas cikňi čhajori, baravlas man miri baba. Somas nekhureder čhajori andre amari familija. Mira dake pes ulile pal mande igen sig mek trin čhavore. U vašoda man ila ke peste miri baba. Dživavas laha dži dešujekh berš.

Has oda dšives, oja ora, sekunda, so mange odgeľa miri baba. Iľa la o Deloro bije oda, kaj bi ča šunahas andre amare jile, so pes ačhola. Oda dšivesestar pes miro dživipen ačhiľa aver. Miri baba man calo dživipen arakhelas. Na domukelas aňi mira dake te phenel pre ma vareso phujes. Somas predal late andělkocis pre adi phuv. Somas predal late savoro. He mire pheňen he phralen rado dikhelas, ale man nekbuter. Man ciknovaratar bararda, cinelas mange savoro, phirelas manca ko doktoris. Najradeder somas, sar mange khuvelas mire bala. Dži adadžives man hin dšindarde bala. E baba na kamelas ča te šunel, kana la mangavas, kaj mange hofem čepo te strihinel balendar. Phenelas, hoj sar joj dživel, o bala na dela mange te strihinel.

Hin imar duj berš, so mange miri lači baba muľa, a me mukav bare bala predal late. Me paťav, hoj avka, sar somas lakero andělkocis varekana predal late me, akana hiňi joj predal ma. Oda mange šigitinel, sar mange igen pharo pal miri baba. Paťav, kaj pre ma he akana merkinel andal o ňebos. Dikhel pre ma, so kerav. Igen mange chibinel. Chibinel mange amare dumi pro gangocis, sar bešahas u joj mange chanelas mire bala. Gilavlas mange romane phure gilora. Akana bešav korkori abo mira pheňoraha u leperav pre late. Gilavav lakere gilora. Hin mange igen pharo, kaj muľa igen terňi. Sas lake ča pendathepandž berš. Igen kamelas man te dikhel, sar džava pre maškarutňi sikhadi u sar lava jekhvar romes. Sar mange oda vakerelas, asavas, s'oda vakerel. Hem oda mek dur! No akana, sar mange avel pale lakere lava, igen rovvav. Me džanav, hoj miri baba hiňi akana miro andělkocis. Hiňi paš ma, avka sar phenelas, kaj man ňigda na omukela. Sar andělkocis del pozor na ča pre ma, ale he pre calo amari familija. Džav laha sune. Andro suno la dikhav, sar asal. Hiňi igen spokojno. Sar ušťav, palis tosara hin mange feder, te la dikhav andro suno. He maškar o Roma has miri baba igen obľubimen. Kaske šaj, ta šigitinelas. Savoreng phenelas, kaj mandar jekhvar vareso avela. Igen andre ma paťalas. Sar chudľom te phirel pre ZUŠ a chudľom te phirel pro

Můj anděl

Jsem romská dívka. Jmenuju se Adélka. Je mi třináct let. Žiju v osadě poblíž města Stará Ľubovna. Žije se mi tady dobře. Když jsem byla malá, vychovávala mě babička. Byla jsem nejstarší dcera v naší rodině. Mámě se po mně rychle narodily ještě tři děti. A tak si mě vzala k sobě babička. Žila jsem s ní do svých jedenácti let.

To byl ten den, ta hodina, sekunda, kdy mě babička opustila. Vzal si ji k sobě Pán Bůh, aniž bychom jen tušili, co se stane. Od toho dne se můj život změnil. Babička mě celý život ochraňovala. Ani mámě nedovolila říct o mně něco špatného. Byla jsem pro ni andělem na této zemi. Byla jsem pro ni vším. Moje sestry a bratry taky měla ráda, ale mě nejvíc. Mě od malička vychovala, kupovala mi všechno, chodila se mnou k doktorovi. Nejradší jsem měla, když mi česala vlasy. Do dneška mám dlouhé vlasy. Když jsem babičku prosila, že bych si dala vlasy jenom trochu zkrátit, nechtěla o tom ani slyšet. Říkala, že dokud žije, nenechá mě vlasy si ostříhat.

Je to už dva roky, co babička umřela, a já si dlouhé vlasy kvůli ní pořád nechávám. A věřím, že tak jak jsem byla kdysi andělem já pro ni, je jím teď ona pro mě. To mi pomáhá, když se mi po babičce hodně stýská. Věřím, že mě i teď opatruje z nebe. Kouká na mě, co dělám. Velmi mi chybí. Chybí mi, jak jsme si povídaly v předsíni. Jak mi vsedě česala vlasy. Zpívala mi staré romské písničky. Teď tam sedávám sama anebo se svojí sestřičkou a vzpomínáme na ni. Zpívám její písničky. Trápí mě, že umřela tak mladá. Bylo jí jenom padesát pět let. Tolik si přála mě vidět, až půjdu na střední školu a až se jednou budu vdávat. Když mi to říkala, smála jsem se, co to povídá. Vždyť to je tak daleko! No teď, když si na její slova vzpomenu, rozbrečím se. Víím, že babička je teď mým andělem strážným. Je u mě, jak mi to říkala, že mě nikdy neopustí. Není jenom mým andělem strážným. Opatruje celou naši rodinu. Zdá se mi o ní. Ve snu ji vidím, jak se směje, jak je šťastná. Když vstanu, je mi pak ráno líp, když jsem ji viděla ve snu. Taky mezi Romy byla moje babička velmi oblíbená. Komu mohla, tomu pomáhala. Všem říkala, že ze mě jednou něco bude. Opravdu ve mě věřila. Když jsem začala chodit do ZUŠky a začala jsem jezdit po soutěžích, byla

suťaži, has pre ma igen barikaňi. Na ča le Romenge pes ašarelas manca, aľe he le gadženge, he te man o gore aňi na prindžarenas.

Paťav pre oda, hoj lačhe manuša džan kijo Del, u miri baba lačhi sas. Igen sas lačhi. Ňigda na kerlas ladž. Na koškerlas avren. Dživelas le Devleha. Laha phiravas andre khangeri u joj man anda kijo Del. Dži akana phirav andre khangeri. Gilavav andro zboros. Sar gilavav andre khangeri, phandav o jakha a predstavinav mange mira baba.

Igen som barikaňi, hoj man has ajsi baba. Furt kamelas predal ma lačo dživipen. Kamelas, hoj džav jekhvar andal amari osada avrether te dživel. Savoro kerav avka, sar bi kamelas e baba. Paťav, hoj hiňi miro andelkos u dikhel savoro u del pre ma pozor. Na kamav la te sklaminel. Kamav, kaj te avel andro Ňebocis spokojno, te pes radisaľol. Paťav, hoj imar hiňi peskera familijaha u sar andelkocis man arakhela džikim paťava pre oda, kaj hiňi miro andelkocis.

na mě strašně pyšná. Chlubila se se mnou nejen Romům, ale i Slovákům, i když mě ani neznali.

Věřím v to, že dobří lidé se dostanou k Bohu, a moje babička byla opravdu dobrý člověk. Byla velmi hodná. Nikdy si neudělala něčím ostudu. Na jiné lidi nikdy nenadávala. Žila s Bohem. S ní jsem chodila do kostela. Ona mě přivedla k Bohu. Doteď do kostela chodím. Zpívám ve sboru. Když zpívám v kostele, zavřu oči a představuju si babičku.

Jsem moc ráda, že jsem měla takovou babičku. Tolik si pro mě pořád přála dobrý život. Přála si, abych jednou odešla z naší osady žít někam jinam. Já dělám všechno tak, jak si to babička přála. Věřím, že je mým andělem strážným a že na mě kouká a dává na mě pozor. Nechci ji zklamat. Chci, aby byla v nebičku šťastná, aby se tam radovala. Věřím, že už je se svojí rodinou a že mě jako anděl strážný bude tak dlouho opatrovat, dokud tomu budu věřit.

3. místo

Svetlana Čurejová, ZUŠ Jána Melkoviča, Stará Ľubovna,
Slovensko, 7. ročník ZŠ

Angelkocis miri pheñori

Vičinav man Svetlana. Hin mange dešutrin berš. Imar na som cikñi no aňi igen bari. Ciknovaratar paťav pro angelkici, so hine andro ňebos. Vakerelas mange pal lende miri dajori. Palis pal lende amenge vakerelas o rašaj pre nauka andre khangeri. Sakone manušes hin peskero angelkocis, so pre leste merkinel. Man hin imar duj angelkici.

Miri nekphureder pheñori amenge igen sig odgejľa andro ňebos. Me paťav, hoj hiňi imar amaro angelkocis. Dikhel pre ma, pre mire pheñora the phralora, pre amari dajori, dadoro, aľe nekbuter dodikhel pre peskeri cikñi čhajori, so amenge pal late ačhiľa. Kamav tumenge te phenel pal miri pheñori u so pes lake ačhiľa.

Miri pheñori pes vičinelas Agneska. Has lake biš berš, sar lake o doktora rakhle o džungalo nasvalipen. Ehas oda phares. Imar lake našti pomožinenas. Has la cikñi čhajori u vašoda pes marelas le nasvalipnaha. Savoro kerelas vaš peskeri čhajori, kaj te na ačhol bije dajori. No oda džungalo nasvalipen has la imar pal calo teštos. Nkgoreder oda has predal amari dajori. Amari pheñori odgejľa amendar cichones trin dıves predal Karačoňa sar čačikano angelkocis.

Amen savore paťas, hoj hiňi andro ňebos. La pheñora igen rado dikhasvas. Samas štar pheňa. Sako dıves pre late gondolinav. Igen mange chibinel. Sako dıves phiras pro sminteris ke late. Ačhiľas amenge pal late cikñi čhajori. Vičinel pes Stacy. Savore la rado dikhas. Hin lake duj berš. Sar phučel pal peskri dajori, phenas lake, hoj hiňi andro ňebocis. Mange hin dešutrin berš. Me la sako dıves bavinav. Sovav laha. Maj sako rat pes ačhol, hoj e Stacy raťi uštel, bešel pro haďos u vičinel pre dajori. Igen mange phares, sar dikhav oda, sar e Stacy vičinel pre peskeri dajori. Amen savore imar džanahas, hoj amari pheñori, amaro angelkos, amen na omukľa. Hiňi imar pro feder than, kaj la imar řiň na dukhal.

Anděl strážný moje sestřička

Jmenuju se Svetlana. Je mi třináct let. Už nejsem malá, ale ani úplně dospělá. Od mala věřím na anděly v nebi. Vyprávěla mi o nich moje maminka. Později nám o nich vyprávěl farář na náboženství v kostele. Každý člověk má svého anděla strážného. Já už mám anděly strážné dva.

Moje nejstarší sestřička nás do nebe opustila velmi brzo. Věřím, že už je naším andělem strážným. Stará se o mě a o mé sestřičky a bratry, o naši mámu, tátu, ale nejvíc se stará o svou malou dcerušku, kterou nám tu po sobě nechala. Chci vám napsat o své sestřičce a o tom, co se jí stalo.

Moje sestřička se jmenovala Agneska. Bylo jí dvacet let, když jí doktoři našli rakovinu. Bylo to smutné. Už jí nemohli pomoci. Měla malou holčičku. Bojovala s nemocí kvůli ní. Pro svoji dcerušku dělala všechno, jen aby nezůstala bez mámy. Ale měla už tu strašnou nemoc rozšířenou po celém těle. Nejhorší to bylo pro naši maminku. Sestřička nás v tichosti opustila tři dny před Vánoci jako skutečný anděl.

My všichni věříme, že je v nebi. Sestřičku jsem měla velmi ráda. Byly jsme čtyři sestry. Myslím na ni každý den. Velmi mi chybí. Každý den za ní chodíme na hřbitov. Zůstala nám po ní malá holčička. Jmenuje se Stacy. Všichni ji máme rádi. Jsou jí dva roky. Když se ptá na svoji maminku, říkáme jí, že je v nebičku. Mně je třináct let. Každý den si s ní hraju. Spím s ní. Skoro každou noc se Stacy probouzí, sedne si na postel a volá svoji maminku. Je mi to moc líto, když to vidím, jak Stacy volá svoji maminku. My všichni už chápeme, že naše sestřička, náš anděl strážný, nás neopustila. Je na lepším místě, kde ji už nic netrápí.

Me pařav pro angelki, bo jon hin lařhe. He miri pheř ehas igen lařhi. Sakoneske řigitinlas, la dake řigitinlas le řhavenca, bo sas nekphureder amendar. Man avri bararđa. He te has nasvali, na dikhelas pre peskeri dukh. Na kamelas, kaj e daj te rovel. Vakerelas, kaj avela savoro lařhes. Vařoda me pařav, kaj o Deloro la iřa ke peste sar angelos, so pre amende del pozoris. Amen savore řunas, kaj lake hin lařhes, he oda, kaj hiři furt mařkar amende. Amaro pharipen hin lokeder, sar dikhas pre cikři Stacy. Sar dikhav andre lakere jakha, dikhav odoj mira pheřora. Igen palikerav, hoj oda avka kerđa, hoj la Agneskake pes uliřa amari řhajori. Akana andre late dikhas amara pheřora. Miri daj la bararela. Kavka kamelas miri pheřori u avka the avela. Hin oda řov řhon, so e Agneska amendar odgeřa, ale furt chibinel, sar te bi pes oda ařhelas idř. Amen la řujinas mařkar amende u dřanas, kaj amen hin angelkos andro řebos, so pre amende del pozoris.

Já na anděly věřím, protože jsou dobří. Taky moje sestřička byla moc hodná. Všem pomáhala. Mámě pomáhala s dětmi, protože z nás byla nejstarší. Mě vychovala. I když byla nemocná, neřšíkala si svojí bolesti. Nechtěla, aby máma plakala. Říkala, že bude všechno dobré. Proto věřím, že si ji k sobě vzal Pán Bůh a že je naším andělem strážným. My všichni cítíme, že jí je dobře, i to, že je pořád s námi. Náš smutek ulehčuje, když koukáme na malou Stacy. Když se jí dívám do očí, vidím v nich naši sestřičku. Moc děkuji, že to takhle udělala, že se Agnesce narodila naše holčička. Teď v ní můžeme vidět naši sestřičku. Vychová jí máma. Tak si to sestřička přála a tak to bude. Je to šest měsíců, co nás Agneska opustila, ale pořád nám chybí, jako by se to stalo včera. My ji mezi sebou cítíme a víme, že máme v nebi svého anděla strážného.

Speciální cena za aktivní psaní v romštině

a cena studentů Gymnázia Evolution

Lenka Janová, Ostrava, 7. ročník ZŠ

So užarel la Mary

Sam andre dešueňato šelberš andre Amerika andro cikno foros Montana. Kadaj has akor o mariben maškar o gadže pal o severis the pal o jihos. Has kadaj te čujinel dar the bari bida. O manuš daralas te thovel o pindro pal peskero prahos avri.

Andro paluno agor le maribnaske pes la džuvľake naveha Mary uliľa e čhajori. „Vičineha pes e Rosa sar kodi ruža,“ dudrinel e Mary peskera čhajorake, so pes uliľa, andro kanoro.

O berša, o kurke, o dživesa džanas u paše barolas e Rosa. Andal la rovišnaskera cikneder a čhajoratar bariľa šukar džuvľi. O bala la has parne sar jiv, o jakha belave sar koda šilalo moros u o muj viparňardo sar e Sňehurka. Pal o dad na has, na, na has. Na džanelas les aňi joj, čori, aňi lakeri daj mištes. Čori na kamľa pes te ulol, ale predal lakeri daj has rajkaneder niž varesavi kralovna. Delas lake savoro kamiben, so andre late has.

E Mary has nekšukareder čhaj andal e cikňi Montana. O jakha la has ajse cmava, hoj sar lake vareko dikhelas andro jakha, dikhelas ča cma. Sar zadikhenas pro muj, sar šukares asal, the la čhajorakere ružovo čhama, dikhenas bi la romňa, so bi aňi la mucha na murdarelas. O bala la has bare sar hin la Locika the parne sar pro ňebos o nekparneder chmaros.

Has čorore, bešenas andro kaštuno kheroro, so pes rozperelas pro koterora. Has jevend, avri baro šil andre raťuňi Montana paš o lampi e cikňi Rosa pes bavinelas le jiveha u thovelas le sňehulaken. O jiv the o šil rado dikhelas, kada mange andro šero. Has bachtali the choc len nič buter na has pre Karačoňa.

Oda has jekh džives andre Karačoňa. E Mari džalaz andre sklěpa te žebrinel te mangel maro pre tosara.

„Roso, džav te mangel o maro. Tu ačhuv andro ker, niž avava pale,“ delas vika e Mary pre Rosa, so pes čhivkerelas andro jiv u kerelas le andilken andre.

Fate Mary

Nacházíme se v 19. století v Americe v malém městě jménem Montana. Tehdy zde byla občanská válka mezi Severem a Jihem. V té době zde panoval strach a bída. Člověk se bál vystrčit špičku nohy za práh svého domu.

Ke konci občanské války se ženě jménem Mary narodila dcera. „Budeš se jmenovat Rose jako růže,“ šeptá Mary své novorozené dceři do ouška.

Roky, týdny a dny plynuly a s tím rostla i Rose. Z malého ubrečeného děťátka se stala krásná slečna. Vlasy měla bílé jako sníh, oči chladně modré jako ten nejhlubší oceán a pleť bledou jako Sněhurka. Po otci moc nebyla, to ne. Vždyť ho chudinka ani neznala, natož její matka. Chudinka byla sice neplánovaná, ale vzato její maminkou, krásnější než jakákoliv šlechtná paní, nadevše milována.

Mary byla jedna z nejkrásnějších dívek v té době v malé Montaně. Oči měla tmavé tak, že když se jí člověk podíval do očí, viděl pouhou temnotu. Když se jí zato podíval na její krásný úsměv a bledou dětskou tvářičku s růžovými líčky, viděl ženu, která by ani mouše neublížila. Vlasy měla dlouhé jako Locika a bílé jako ten nejbělejší mrak na modré obloze.

Byly chudé, bydlely v malém dřevěném domečku, který se rozpadal na kousky. Byla zima, všude sníh a noční Montanou za doprovodu světla pouličních lamp si malá Rose hrála se sněhem a stavěla sněhuláky. Sníh a zimu milovala, to si pamatuji. Vždy byla tak šťastná i za to málo, které jí Mary mohla dopřát na Vánoce.

Byl to den před Vánoci. Mary musela jít k nedalekému obchůdku žebrat pečivo na snídani.

„Rose, jdu žebrat pečivo. Zůstaň v domečku, než se vrátím!“ křičí Mary na Rose, která se povaluje ve sněhu a dělá andělíčky.

Džavas te mangel o maro the sig pale khere pal e Rosa. Narado la mukavas korkora khere. Šaj pes vareso ačhola, afe joj hiñi godaver šeroro u del peske savoreha smirom.

Džav pašal o parkos u šunav, sar jekh džuvli vičinel: „Aven pašeder savore! Aven ke mande kadaj! Aven te dikhel tumari bacht, so tumen užarel!“

Devla miro! Aver romañi bosorka, phenav predal peste, savi diliñi manušni hiñi. Na džnavas perše, sar mange šaj kada perel andre miro džživipen the na pašavas andre kale vakeribena. No, so akana prosto džav pašal late. Džav u jekha jakhaha dikhav pre late.

„Čhaje somnakuñije, av ke mande dureder u dikh, so tut užarel, ča vaš jekh niklakos,“ phenel e phuri manušni.
 „Na kamav! Nane vaš soske te džal, strigo! Me mange miro džživipen peske džživav korkori the so man užarel!“ phenav lake u o nakh hazdłom upre.
 „Dikh, čhaje, imar tuke o gadžija vakeren andre tiri buči sar tiro phuro rom!“ phenel jekh romañi džuvli dujendar, so laha terđon.
 „De man smirom, u dža feder te thovel tre romeske o kvitki pro hrobos,“ džal andre late e bosarka.
 „He, de man smirom,“ pale odphenel aver romñi.
 E bosorka ča zadikhla pre late u khosla peske o nakh. Dikhel akana pre mande, upral dži tele u mek vaj keci, maj pandžvar.
 „Ta džanes so, čhaje, hjaba tuke phenava, so tut užarel,“ phenel mange e romñi.
 „No ta vaker tu, bosorko,“ phenav lake u bešlom pro stolkos, so has pre aver sera pašal late paš e krištalovo guľa.

Vareso peske vakerel tel o nakh u šmarinel le vastenca pal e guľa. Varesave šmari kerel, jekhvar pre levo sera, palis andre aver sera, palal, upre u pale palal. Namištes pes upre dikhelas the šunelas. Lakero vakeriben čarovno, chmaruno, sar varesovo magicko chmaros andal o paramisa. Zaterđila pes. Nisostar nič dikhel andre mire belave jakha u palis mange kerđa kerestocic pro čekat u hlaskinda man pal mire parne bala.

„Imar!“ kvičinda pre mande kavka, hoj igen daradiłom u phandłom o jakha, sar te bi man kamelas vareko te čhinel.
 „So, so tut hin?“ phučav la bosorkatar daraduñi.
 „Joj, čhajorije mirije, tiro phendo na dičhol mištes,“ phenel mange smutnones e bosorka.
 „Ta sem mange phen, so dikhes!“ vičinav pre late u našti pes doužarav, savo diliñipen mange phenela.

Šla jsem žebrat pečivo a rychle zpátky domů za Rose. Nerada ji nechávám doma samotnou. Mohlo by se stát cokoliv, ale ona je chytrá hlavička a vždy si se vším poradí.

Procházím parkem, když slyším jakousi ženu vyvolávat: „Přistupte dámy a pánové, přistupte a pojdte se podívat do své budoucnosti! Pojdte!“

Bože můj, další cikánská vědma, říkám si v duchu pro sebe. Jakápak hloupá a naivní bytost to je! Tehdy jsem bohužel nevěděla, jak mi to může změnit můj život a samotný osud, na který jsem do té doby nevěřila. Bohužel mám cestu přímo kolem ní. Procházím a koutkem oka na ni koukám.

„Děvenko zlatá, pojd' blíže a nahlédni do své budoucnosti! Pouze za jeden niklák,“ říká stará vědma.
 „Není potřeba, bábo! Já si svůj život řídím sama. Tím pádem taktéž i budoucnost!“ říkám jí s nosem nahoru.
 „Hele, holka, už ti i gádžovky mluví do práce přesně jak tvůj starej!“ říká jedna z dalších dvou cikánek, které tam s ní jsou.
 „Dej pokoj, prosím tě, běž radši dát tomu tvému kytici růží na hrob,“ škádlí ji vědma.
 „Hm, dej pokoj, prosím tě,“ opakuje po ní cikánka.
 Vědma se na ni pouze koukla a odfrkla si. Kouká se najednou na mě, od shora dolů a ještě několikrát, asi pětkrát.
 „Tak víš co, holka, já ti to teda řeknu zadarmo, ten tvůj osud, který tě čeká,“ říká mi cikánka sebejistě.
 „No do toho, vědmo,“ říkám jí a usazuji se do židle, která stála na druhé straně od ní před křišťálovou koulí.

Něco si mumlá pod nosem a mezi tím máchá rukama nad koulí. Jakýsi nepravidelný pohyb, jednou doleva, pak na druhou stranu, dozadu, dopředu a zase dozadu. Divně se na to koukalo, ale také poslouchalo. Ta její zaříkávadla zněla jako jakási divná magická kouzla z dětských pohádek. Zastavila se. Z ničeho nic se mi koukala přímo do mých chladně modrých očí, pak mi udělala křížek na čelo a přitom se dotkla mých bílých vlasů.

„Mám to!“ zakřičela na mě tak, až jsem leknutím zavřela oči, jako kdyby mě někdo chtěl uhodit.
 „Co, co máš?“ ptám se té vědmy udiveně.
 „Oh, holčičko má, tvůj osud nevypadá dobře,“ říká smutně vědma.
 „Tak mi přece řekni, co tam vidíš!“ křičím na ni celá nedočkavostí, copak si to asi vymyslela.
 „Nevypadá to dobře, vidím zde ztrátu, nehodu, lásku a nakonec smrt,“ říká mi sklesle.

„Na dičhol oda mištes. Dikhav, hoj vareso našaveha, e bibacht, o kamiben u palis o meriben,“ phenel mange le mujeha tele.

„So pes našlola, či ko? Savi bibacht, savo kamiben, savo meriben?“ vičinav pre late vikaha.

„Oda ča kada tuke šaj phenav,“ phenel mange u o šero mukel tele.

„Tu diliňi romňije! Me tut dava, hoj vareso našavava! O kamiben, o meriben! Tu meľali chochadi manušňi!“ vičinav pre late u čhidom lake lakeri krištalovo guľa pre phuv. E guľa peľa pre jepaš. Chudľa pre mande te cirdel o šmari. Na užaravas pre nisoste u denašavas khere.

Pal vajkeci minuti avav paš o kher ke Rosa. „Roso, kaj sal? Hin man kotor maroro predal tute, so mangavas man,“ phenav lake u phuterav o vudar.

„Devla miro, so pes kadaj ačhila! Calo kher prečhivkerdo. O šifoňeris rozmardo, o vudara the o garadiči phagerde, aver kherora rozčhivkerde le gadenca andal o šifoneris, e sklenčina u savoro phagerdo hin. No, nič.

„Roso!“ vičinav pre late, ale ňiko tel o hromadi tel o hundri nane.

Me gejlom andre lakero kheroro. So peršo dikhlom, has e rozmardi oblaka. Andre aver kherora na has o oblaki rozmarde. Mušinda adaj te avel mariben. Chudlom te rovel. Bešlom peske pre lakero stolkocis paš o skamind u thodom mange upre o šero u ča rovavas. Čhidom peha u pre phuv peľa o papiricis. Duminavas, hoj varesavo lakero, so joj peske malinel. Rado peske malinelas. Džanelas, has šikovno. Hazdlom o papiros. Hin vareso pisimen upre. Genav: Te kamen te dikhen mek tumara čhajora, ta amenge mušinen te poťinel jekh ezeros somnakune dukati. Sar kale love na anena andre jekh kurko tajsastar pro štacijonos u na thovena andro vagonos 32, ta la murdaraha.

Imar nane, so te genel, genela o šerifos pal o okresno sudos. Odoj mange phende, hoj te mukav kavka, hoj la rodona korkore. Našti zasovavas. Ta savi daj bi peske domukelas, hoj lake te čoren le čhavores! Chudlom te rovel pale pal o jepaš rat, ilom pre peste e deka u ča rovavas u rovavas andro zahlavkos.

Aver dïves tosara, peske ilom andal e bedňa o novinki. Has pisimen pre peršo sera: Arakhľa pes terňi čhajori nadur pašal e jarka. O doktora phenen, hoj murš la presuťa, sar imar na dživelas,“ pregendom mange ča jekh šoros, u odpeľom het.

„Čí ztrátu, nebo koho? Jakou nehodu, lásku a jakou smrt?“ ptám se jí agresivně.

„Toto už je bohužel vše, co ti mohu povědět,“ říká mi a hlavu pomalu odvrací k zemi.

„Ty hloupá cikánko! Já ti dám ztrátu, nehodu, lásku a smrt, ty špinavá, nečistotná lhářská osobo!“ křičím na ni a shazuji její křišťálovou kouli na zem. Koule se rozbila v půl. Začala mě proklínat. Nečekala jsem na nic, sebrala se a utekla domů.

O pár minut později přicházím domů k Rose. „Rose, kdepak jsi? Mám pro tebe kousek chleba, který jsem vyžebřala,“ říkám jí a otvírám dveře. Bože můj, co se tady stalo? Celý dům je vzhůru nohama. Dřevěná skříň je rozbitá, dveře a schody jsou celé zničené, pokoje jsou celé posety věcmi jak ze skříní, tak sklem a rozbitým nábytkem. No nic. „Rose!“ volám na ni, ale nikde pod hromadami rozházených šatů není.

Vešla jsem do jejího pokoje. Co jsem první zahlédla, bylo rozbité okno. V ostatních pokojích okna rozbitá nebyla. Muselo tady dojít ke rvačce. Rozbrečela jsem se. Sedla jsem si na židličku k jejímu stolu, položila na něj hlavu a plakala jsem. Pohla jsem s sebou a na zem spadl papírek. Myslela jsem si, že to je něco, co si Rose namalovala. Ráda si kreslila. Věděla, že jí to jde. Zvedla jsem ten papír. Něco je na něm napsáno. Čtu: Jestli chcete vaši dceru ještě vidět, musíte nám zaplatit jeden tisíc zlatých dukátů. Pokud tyto peníze nepřinesete do týdne od zítřejšího rána na nádraží a nedáte je do vagonu 32, zabijeme ji.

Už není co číst. Tohle si bude číst šerif na okresním soudě. Tam mi řekli, ať to nechám být, že ji sami najdou. Nemohla jsem usnout. Vždyť jaká matka by dopustila, aby jí ukradli dítě! Po půlnoci jsem začala zase plakat. Natáhla jsem přes sebe peřinu a plakala jsem a plakala do polštáře.

Další den ráno jsem vytáhla ze schránky noviny. Bylo to napsáno na první straně. Našla se mladá dívka nedaleko potoka. Podle lékařů byla po smrti znásilněna. Přečetla jsem si jenom jeden řádek a omdlela jsem.

Vybrané texty z dílen Vaker romanés

Andrej Amaechi, ZŠ Cimburkova, Praha, 7. ročník

Pal miri baba

Pisnav tumenge pal miri baba. Joj pes vičinel Marie. Te phenav čačipen, me mira baba narado dikhav. Te pes vareso ačhol, ta joj fur phenel ča pre ma. Vaš kada la narado dikhav. Mire papus rado dikhav, bo jov hino lačho manuš. Leske hin penda the šov berš. Na achaľuvav oleske, hoj jov šunel furt mira baba, he te les šaj avel nazoris. Me bi kajsa romňa na kamavas. Kamavas bi latar te džal. Miro papus hino frajeris vaš kada, hoj dživel mira babaha. Konec.

O mojí babičce

Napíšu vám o své babičce. Jmenuje se Marie. Abych řekl pravdu, já svoji babičku nemám rád. Když se něco stane, tak to pokaždé svádí na mě. Proto ji nemám rád. Mého dědu mám rád, protože je to dobrý člověk. Je mu padesát šest let. Nerozumím tomu, proč pořád poslouchá babičku, i když může mít svůj názor. Já bych takovou ženu nechtěl. Chtěl bych od ní odejít. Můj děda je velký frajer, když s mojí babičkou žije. Konec.

Kleopatra Smith, ZŠ Šalounovo, Ostrava, 8. ročník ZŠ

Pařav andej andělura

Pařav andej andělura. Či dikhlem le, ale žanav ando čejri chraňin e šavouren. Paša lende-j. Kamlemas te dikhav le, te sikhad'on mange, te chraňin e šavouren, taj pařav, hod' kado čáčo-j. Kamav mindik ande muro trajo te avel e dejvleski vorba, pe lesko drom te phírav. Lášo-j o andělíčko taj pařav pej zázrakura. Trobuj te keras, feri te pařas ando sunto Dejl taj andi sunto Mária.

Věřím na anděly

Věřím v anděly. Neviděla jsem je, ale vím, že v nebi chrání všechny. Jsou při nich. Přála bych si je vidět, aby se mi ukázali, aby chránili děti, a věřím, že to je pravda. Přeju si, aby navždy v mém životě bylo Boží slovo a šla jsem po Božích cestách. Andělíček je hodný a věřím na zázraky. Je potřeba jedině, věřit v Boha a ve svatou Marii.

Valentýna Lakatošová, ZŠ Ibsenova, Ostrava, 8. ročník

So manca, Dejvla, kerdilas?

Darav má kado te phenav.
 O jílo rovel ande ma, ke kado trajo či haťarav.
 O kamimo te avel čáčo, so haťarav ando jílo.
 Lošáres tu muro jílo taj ličol má ťo dukhimo.
 Ťo vast de ma, te chuťilav.
 Mangav ma, te na pré tu bistrav,
 kana dikhes prej ma, te haťarav, sar man kames.
 Kado kamimo si báro.
 Igen zurálo-j, Dejvla, so me nakhavav,
 aj me či bírij, me kado te haťarav.
 Aj sostar Dejvla kadej les kamav?

Bože, co se to jen se mnou děje?

Bojím se to pojmenovat.
 Mé srdce ve mně pláče, neboť nerozumí tomuto světu.
 Ať láska je pravá, kterou pociťuji v srdci.
 Dáváš radost mému srdci a tíží mě tvá bolest.
 Dovol mi, držet tě za ruku.
 Modlím se, ať na tebe nezapomenu,
 když díváš se na mě, ať cítím, jak mě miluješ.
 Tato láska je velká.
 Velmi silná, Bože, kterou hltám,
 nemám sílu, abych to pochopila.
 Proč, Bože, ho tak miluji?

Vladěna Geciová, ZŠ Ibsenova, Ostrava, 7. ročník

Pisin pal oda, so kames

Romale, kamav tumenge vareso te pisinel pal ma. Me phirav andre škola the na džal mange te sikhľol lačhes. Akana som andre eftato trjeda the preperav. Kamavas bi vareso te kerel, hoj man feder te sikhľuvav, ale na džal mange. Savore pes pal ma mišlinen, hoj som diliňi, ale me na som diliňi. Me som ča leňivo. Hin man jekh baro suno. Kamavas bi te avel andro dživipen fejs godaver, te kerel peske varesave školi, hoj te zarodav but love. Has ke amende andre škola jekh Romňi the joj hiňi godaver. Kamavas bi te avel man ajse školi, so hin la. Te dela mange o Del, sar avava phureder, možno mange sa dokerava. Kamavas vareso te dokazinel. Kamavas bi, hoj vareko mange andre koda te pomožinel mange te dochudel man pro feder than.

Volné téma

Lidi, chci vám něco o sobě napsat. Chodím do školy a učení mi moc nejde. Teď jsem v sedmé třídě a propadám. Chtěla bych s tím něco udělat, abych se líp učila, ale nejde mi to. Všichni si o mně myslí, že jsem hloupá, ale já nejsem hloupá. Jsem jenom líná. Mám jeden velký sen. Chtěla bych být ve svém životě hodně chytrá, udělat si nějaké školy, abych hodně vydělávala. U nás ve škole byla jedna Romka a ona je chytrá. Chtěla bych mít takové školy, jako má ona. Ať mi dá Bůh, až budu starší, možná si je dodělám. Chtěla bych něco dokázat. Chtěla bych, aby mi v tom dostat se na nějaké lepší místo někdo pomáhal.

Erika Anna Gáborová a Samanta Pompová, ZŠ T. G. Masaryka,
Bohumín, 8. a 9. ročník ZŠ

Amare andělkici

Mange muľa e baba. Mira sestřeňicake o papus. Jon has phral the pheň.
Leske has šovardeš the štar berš a lake eftavardeš the štar berš. Me la baba
ľikeravas sar miri daj a oj le papus sar lakro dad. Miri baba has najphureder
le phralendar he le pheňendar. Lakere phrales, mire sestřeňicakere papus,
has rakovina u pr'oda muľas. E baba he amen savore but rovas. Oda has
anglal e Karačoňa. Miri baba muľas anglal duj kurke pal leste. Phares mange
pal late the pal leste. Igen kadaj chibinen. Sar sovavas, me la šundom andal
o soviben, sar chrapinel the kerel vika le dandanca. Mira sestřeňicake pes
síkhadaš andro suno u šunelas andre izba leskeri palenka, so rado pijelas.
Ňiko aver la na šunelas ča joj. Miro andělkocis hin e baba. Lakro andělkocis
hin o papus.

Naši andělé

Zemřela mi babička. Mojí sestřenici dědeček. Oni byli bratr a sestra. Jemu
bylo 64 let a jí 74. Já jsem babičku brala jako svoji mámu a ona svého dědu
jako svého tatínka. Moje babička byla nejstarší ze sourozenců. Její bratr,
dědeček mé sestřenice, měl rakovinu a na ni zemřel. Babička a my všichni
jsme hodně brečeli. Stalo se to před Vánoci. Babička umřela dva týdny po
něm. Hodně se mi po nich stýská. Moc tady chybí. Když jsem spala, ze spaní
jsem ji slyšela, jak chrápe a vrzá zuby. Sestřenici se dědeček ukázal ve snu
a v pokoji potom cítila pálenku, kterou měl rád. Nikdo jiný ji necítil jenom
ona. Mým andělem strážným je moje babička a jejím dědeček.

Jasmína Mirgová, ZŠ T. G. Masaryka, Bohumín, 9. ročník ZŠ

Miro vzoros

Miro vzoros hin miri daj the miro dad, bo hine lačhe the jileskere manuša. Mištes pes pal mande the pal mire pheña the o phrala starinen a likerem cali famelija. Sar man ela čhave, ta kamav, mi baron avri sar me. Andro žužipen the andro kamiben. Mi likerel la famelija, mi aven lačhe ko manuša. Kamav, kaj len te el lačho dživipen sar man a kamav, kaj lenge te avav lačho vzoros, sar miri daj the miro dad sle mange.

Můj vzor

Mým vzorem jsou pro mě moje máma a táta, protože to jsou hodní a srdeční lidé. Dobře se o mě a o moje sourozence starají a drží celou rodinu. Až budu mít sama děti, tak chci, aby vyrostly stejně jako já. V čistotě a v lásce. Aby taky držely rodinu, aby byly hodné k lidem. Chci, aby měly dobrý život jako mám já, a přeju si, abych pro ně byla dobrý vzor. Stejně jako byla moje máma a můj táta pro mě.

4. kategorie (středoškoláci)

1. místo

Barbora Čurejová, ZUŠ Jána Melkoviča, Stará Ľubovna,
Slovensko, 2. ročník SŠ

Andelken rodav

Andelkici, andelkici,
rodav tumen ajci.
Me pre tumende igen paťav
u našti tumen arakhav.
Rodavas tumen igen zorales,
sar mange has igen phares.

U sar tumen imar na rodavas,
ča pre tumende zorales dureder paťavas,
jekh andelkos andro suno ke ma avila.
Andre leste prindžardom mira muľa pheňora.

Sako ďives pre late gondolinav,
igen rado me la dikhav.
Pheňori miri, tu sal miro andelkos.
Me paťav, hoj sal imar andro ňebos.

Me andre tu paťav,
andro jilo tut likerav.
Sako ďives pre ma merkines,
pre peskeri čhaj, pro pheňa, phrala
he pre peskere dada.

Ko lačo sar džido sas,
O Del les ňigda na omukel.
Amari pheňori, sov gulores,
pro sminteris e daj tuke momeli labarel.

Andělíčky hledám

Andělíčci, andělíčci,
tak dlouho vás hledám.
Já na vás velmi věřím
a nemůžu vás najít.
Hledám vás velmi silně,
když mi je moc smutno.

A když jsem vás už nehledala,
jen na vás stále pevně věřila,
jeden andělíček ke mně ve snu přišel.
Poznala jsem v něm svoji zemřelou sestřičku.

Myslím na ni každý den,
mám ji moc ráda.
Sestřičko moje, ty jsi můj andělíček.
Věřím, že už jsi v nebi.

Věřím v tebe,
Chovám tě ve svém srdci.
Každý den opatruješ mě,
svoji dcerku, sestry, bratry
i svoje rodiče.

Kdo jsi dobrý zaživa,
toho Bůh nikdy neopustí.
Naše sestřičko, spi sladce,
na hřbitově ti máma zapaluje svíčku.

2. místo

Barbora Porčogošová, ZUŠ Jána Melkoviča, Stará Ľubovna,
Slovensko, 2. ročník SŠ

Peršo kamiben

Oda kamiben andre godi likerel pes sar suno.
He te kames pre leste te bisterel, avel pale,
the dukh andro jilo tuke pharipen kerel.

Sar amen chudahas vastestar,
sar ole lulud̄a pes amen kamahas.
O khamoro amen zor delas
u amare jilore amenge pes sar šerore
pal o lulud̄a ophuterenas.

Pro cikne angušta terđuvavas,
tire vušta čumidavas.
Tu mange oda visarehas,
pro šero mire kale balora čumidehas.

Ale o čačikane lava pal o kamiben
mukle andre šilali duma amen.
Paťav, hoj oleha predžava,
ale pro peršo kamiben me ňigda na bisterava.

Sar man he dujtovar zakamava,
pro peršo kamiben
pharo jilo man na avela,
ča pre leste šukares leperava.

První láska

Ta láska se v mysli drží jako sen.
I když na ni chceš zapomenout, vrací se,
a bolest v srdci tě tíží.

Když jsme se drželi za ruce,
jako ty kytky jsme se milovali.
Sluníčko nám dávalo sílu
a naše srdce se nám jako květy
květin otvíraly.

Stála jsem na špičkách,
líbala jsem tvoje rty.
Tys mi polibky vracel,
na hlavě jsi moje černé vlasy líbal.

Ale pravdivá slova o lásce
nás v chladu řeči opustily.
Věřím, že se přes to dostanu,
ale na první lásku nikdy nezapomenu.

Až se podruhé zamiluju,
po první lásce
už se mi nebude stýskat,
jen na ni budu mít krásné vzpomínky.

Korkoripen

Kamav buter te vakerel mira daha,
bi oda pes šunav but korkori.
Gondol'nav, sar oda te phenel,
darav man andr'oda te mukel.

Na džanav, či oda hin, kaj sam Roma,
na sikhaven amen pal oda te vakerel.
Hin paš amende amare dajen daden te likerel,
no na džanas amen oleha te arakhel.

Na kamav te ačhol sar pošakero baro than
a te na avel andre ma ňisavo citos.
Džanav, hoj miri daj
predal ma hiŇi sar džido paŇi.
Kamav latar mange te pijel.
Miro baro 'ogipen imar tele te marel.
Andro asaben la daha te vakerel džanav,
andre žaľa na birinav.
Jekh džanav, hoj pal late avava,
bo la rado bares furt dikhava.

Amen o Roma korkore andre žaľa ačhuvas,
amara žalaha korkore pes maras.
Radišagos amen svetoske sikhavas,
amare phagle vođa andro jilo zaphandas.

Samota

Přeju si víc mluvit se svojí mámou,
bez toho se cítím sama.
Přemýšlím, jak to vyjádřit,
mám strach s tím začít.

Nevím, jestli to je tím, že jsme Romové,
nenaučili nás o tom mluvit.
U nás platí, že ctíme svoje rodiče,
ale nevíme, jak se s tím vyrovnat.

Nechci být jako poušť,
necítit nic.
Vím, že moje máma
je pro mě jako živá voda.
Chci ji pořád pít.
Setřást už ty moje velké pochybnosti.
Se smíchem s mámou mluvit umím,
ale ve smutku to nedokážu.
Jedno vím, že za ní půjdu,
protože ji vždycky budu mít ráda.

My, Romové, zůstáváme ve smutku sami,
se svým žalem se sami potýkáme.
Radost do světa ukazujeme,
zlomené duše ve svých srdcích zavíráme.

5. kategorie (dospělí)

Próza

1. místo

Milan Bindatsch, Ostrava

Miro baro pharipen

Kana somas cikno čavoro, uliřom mira dake dadeske. O dživipen džalas dureder. Uliře mek mire duj pheňa. Miri daj pes muklas mre dadeha. Has mange eňa berš. Mro dad has andre late bares zakamado. He te imar na dživnas duj džene vaj duj berš, e daj has imar avre romeste, he avka la miro dad bares kamelas a na delas la smirom.

Ta jekhvar raři urđas man. Leperav mange sar cikno čavoro. Has jevend. Avri perlas jiv. E daj man he mire pheřen urđas the geřam avri. Džanen sar. Cikne čavore. Baripen, kaj sam avri mek raři. Akor na džanavas, kaj mri daj amenca denašel. Po perše geřam mařinaha. Igen pes mange pačisalolas andre mařina. Akor na džanavas, so man užarel. Džanen sar. Mořtovo dad hin mořtovo dod. Kana has mri daj paš amende, ta has lačo. Ča jekhvar... Vaj berš the jepař amen na dikřlas e baba, ta skirindā mira dake a mri daj akor kerlas, sar te bi ři. Ča jekhvar lake ovřas pal o sudos, ta mri daj muřinlas te džal ke Ostrava. U akor pes sikhadās, savo mořtovo dad has, hoj na has kajso gulo, sar pes kerlas.

Raři mri daj na has khere a jov has but cholāmen, ta e cholī iřas avri pre mande. Chudřas man gadorestar tel e meň, phundradās e bloka he kavka... Sar mange leperav vaj dikřav andro televizoris, ta sakovar o jilo mange čindol.

Mri daj aviřas khere, thodōm baripen he rovindos lake phukavavas, so mange kerdās lakro gadžikano pirano. Mri daj na pařalas. Sakovar mange leperavas pal mro dad. La babake has pal amende igen pharo, ta vičindās mira dake, kaj te avel. Ča mri daj has cholāmen, ta kerlas, kaj na řunel. Miri baba has bari godāver. Aviřas lake pre miřřa, kaj bičhavela telegramos, kaj o papus muřas. Ta mri daj mek aver džives amen urđas he geřam pro drom. Doavřam ke baba he phundrađa amenge o vudar o papus. Peřas tele mri daj pre phuv. Mengřisaliřas e daj. Na has barikaři, hoj lake kavka skirinde. Me somas

Můj velký smutek

Když jsem byl malé dítě, narodil jsem se mámě a tátovi. Život šel dál. Narodily se ještě moje dvě sestry. Máma odešla od táty. Bylo mi devět let. Táta byl do ní moc zamilovaný. I když s ní nebyl už dva roky a už žila s jiným mužem, stejně ji pořád miloval a nenechával ji na pokoji.

Jednou v noci mě oblékla. Pamatuju si to jako malé dítě. Byla zima. Venku padal sníh. Maminka mě a moje sestry oblékla a vyrazili jsme. Víte jak. Malé děti. Radost, že jsme venku až v noci. Tehdy jsem nevěděl, že s námi máma utíká. Nejdřív jsme jeli vlakem. Ve vlaku se mi moc líbilo. Tehdy jsem ještě nevěděl, co mě čeká. Víte, nevlastní otec je nevlastní otec. Když byla s námi máma, tak to bylo dobré. Ale jednou... To jsme už tak rok a půl neviděli babičku, tak babička napsala mámě, ale ta dělala, jako že nic. Jednou přišla obsílka od soudu, tak máma musela do Ostravy. A tehdy se ukázalo, jaký je můj nevlastní otec, že není tak milý, jak se dělal.

Večer máma nebyla doma a on byl hodně našťvaný, a tak si ten vztek vylil na mně. Vzal mě za kořili pod krkem, otevřel okno a tak... Když si na to vzpomenu anebo když to vidím v televizi, tak mi pokaždé bodne u srdce.

Máma přijela domů, byl jsem dotčený a s pláčem jsem jí prozradil, co mi udělal její neromský přítel. Maminka tomu nevěřila. Pořád jsem jí připomínal tátu. Babičce se po nás stýskalo, tak zavolala mámě, aby přijela. Jenže máma byla našťvaná, tak předstírala, že neslyší. Babička byla chytrá. Napadlo ji poslat telegram, že zemřel děda. Máma nás hned druhý den oblékla a dali jsme se na cestu. Dojeli jsme k babičce a přišel nám otevřít děda. Máma spadla na zem. Omdlela. Nebyla zrovna nadšená z toho, jak jí napsali, ale já jsem byl nadšený, protože jsem

barikano, kaj dikhav mire rajkane dadores. Chutilom leske andre meň.

Somas koda vaj duj dıves he mri daj imar kamelas te džal khere. Me chudl'om te rovel. E baba he mro dad phučelas, soske rovav, so pes kerđas. Phukadom avri miro baro pharipen pal o jilo. E baba, kana šundas, hoj man figindas avri perdal e blaka, chudlas te rovel he phendas: „Tu imar ñikhaj na džas! Ačheha ke ma!“ He miro dad manglas la baba taj le papus, kaj te ačhuvav ke Ostrava.

Mri daj geľas khere. Khere pregeľas vajkeci čhon he avľas pale ke amende. Mro dad pal late pale chudlas te phirel. Has leske jekh, kaj mri daj phari avre romestar. He avka la kamelas. Predžanaš o dıvesa, čhona, avıľas e Karačoňa. Mro dad pal mande phirlas sako dıves. Ča jekhvar na avľas ke ma, ta me choľsalıľom pre leste. Phendom leske but namište lava. Dži adađives bajinav, so mukhl'om andal o muj. Miro dadoro pes našađa vaj trin dıves, ta geľom les te rodel. Kada mro dad na kerlas, hoj na avľas bi pal mande.

Has Silvestra. Kada dıves narado dikhav. Muľas mange miro rajkano dadoro. Šoha na dikhl'om mules. Čhindıľas mange o jilo. Avri has baro šil. Kana has mre dadeskro prachomo, pašľolas andre khangeri. O lavutara igen rajkanes bašavenas. Aš papiňakri cipa has man. Rovavas sar brišind. Akor na džanavas, hoj dikhav les pro posledno razos.

Bare berša pregele he o pharipen pal mro dad hin. Paťav, kaj jekhvar leske chuťava andre meň. He odmangava man leske. Akor na has man godı. Somas cikno. Phurıľom taj phenav mange, sar bi oda has, te bi miro dad dživľas. Miro dad has andelos, so phirlas pal e luma. Jekhvar o sovňakuno Del dela, he avaha hinke jekhetane. Has leske tranda the eľta berš, sar muľas.

viděl mého zlatého tatínka. Skočil jsem mu do náruče.

Byl jsem tam tak dva dny a maminka už chtěla odjet domů. Začal jsem brečēt. Babička s tátou se ptali, proč brečím, co se stalo. Pověděl jsem jim celé moje trápení. Babička, když slyšela, že mě nechal viset z okna, tak se rozbřečela a řekla: „Ty nikam nepojedeš! Zůstaneš u mě!“ Taky můj tatínek prosil babičku a dědu, ať zůstanu v Ostravě.

Maminka odjela domů. Doma uběhly měsíce a zas přijela za námi. Tatínek za ní zas začal chodit. Nevadilo mu, že čeká dítě s jiným mužem. Miloval ji i tak. Uběhly dny a měsíce, přišly Vánoce. Tatínek za mnou chodil každý den. Jenom jednou za mnou nepřišel. Já jsem se na něj strašně našťval. Řekl jsem mu ošklivé věci. Dodneška lituju toho, co jsem tehdy vypustil ze svých úst. Tatínek byl ztracený tak tři dny, tak jsem ho šel hledat. Tatínek nikdy nic takového neděľal, že by za mnou nepřišel.

Byl Silvestr. Ten den nemám rád. Můj drahý tatínek mi zemřel. Nikdy jsem neviděl mrtvého. Bodlo mě u srdce. Venku byla velká zima. Když byl tátův pohřeb, ležel v kostele v rakvi. Muzikanti krásně hráli. Až mě z toho mrazilo. Plakal jsem jako děšť. Tehdy jsem nevěděľ, že ho vidím naposled.

Uběhly roky a pořád se mi po tátovi moc stýská. Věřím pořád, že mu jednou skočím do náruče. A že ho odprosím. Tehdy jsem neměl rozum. Byl jsem malý. Zestárl jsem a říkám si, jaké by to bylo, kdyby můj tatínek pořád žil. Můj táta byl anděl, který kráčel po zemi. Jednou snad dá svatý Bůh a zas budeme spolu! Když zemřel, bylo mu třicet sedm let.

2. místo

Kateřina Kalejová, Ostrava-Poruba

O leperiben sar somas cikňi

Sar somas cikňi, has mange kavka šov berš, geľom andre peršo trida. La famelijaha bešahas andro gav paš e Ostrava. Tradahas andre škola le autobusiha. Ňigda na džavas korkori. Phirahas mira famelijaha.

Jekh džives mange miri dajori urďa šukar loli roklica, e parňi bluska the e parňi punčoška. Pro pindre man has kale topankici pro napetkos. Imar peske but na leperav. Duminav, kaj adadžives džahas la školaha andro dživadlos. E sestřeňica tho bratřanci pre mande vičinenas: „Kačo, sigeder denaš! O autobusis maj ave!“ O autobusis pre mande užarelas, bo denašavas. Somas rado, kaj adadžives džavas andre škola. Džahas andro dživadlos a has amen charno džives andre škola. Adadžives aňi na sikľuvaha.

O džives mange džalas tele sar o paňi u me mira kamaratkaha, so dživelas paš amaro kher, džahas khere. Na has man bacht. O drom, so džalas paš amaro kher, has calo rozmardo. Pal calo drom has o churde barora. Sar džavas khere, pejľom pre phuv. Calkom o khoča mange has zřandle u ratune. Chudľom te rovel. E kamaratka Hanka mange pomožinelas upre la phuvatar. Phenelas mange: „Kači, ma rov, kaj o čanga tuke avena lače!“ Ale me na rovavas, hoj mange o čanga ratestar. Me rovavas, kaj mange o punčoški pararde the o neve tapankici zřandle, so man has peršo džives pre mande.

Džavas khere. Paš o kher has miri bibi. E bibi vičinelas pre miri daj: „E Kača pale pejľa. Av vaš lake!“

Miri dajori pre mande dikhelas u ošetrinelas mange o čanga. „So roves? Ma rov! O čanga avena lače,“ phenelas mange.

„Me na rovav, hoj mange o khoča zřandle,“ phendom.

„U soske?“ phučelas miri dajori.

„Dikh pre mire tapankici! Imar hine mosarde!“

„Ma rov! Cinava tuke aver,“ phenelas mange.

Ta me imar na rovavas, bo džanavas, hoj mange e daj cinela o tapankici. Pal jekh kurko o khoča has imar lače. O tapankici me chudľom. Has mek šukareder sar o perše topankici. Me somas but rado vaš lenge.

Vzpomínka na dětství

Když jsem byla malá, bylo mi tak šest let, nastoupila jsem do první třídy. S rodinou jsme bydleli na vesnici u Ostravy. Jezdili jsme do školy školním autobusem. Nikdy jsem nejezdila sama. Jezdila jsem se svými příbuznými.

Jednou mi máma oblékla krásnou červenou sukni, bílou blůzku a bílé punčocháče. Na nohou jsem měla černé střevíčky. Už si toho moc nepamatuji. Myslím, že jsme ten den šli se školou do divadla. Sestřenice a bratřanci na mě volali: „Káčo, pospěš si! Autobus už jede!“ Autobus na mě čekal, protože jsem utíkala. Těšila jsem se do školy. Jdeme do divadla a ještě k tomu máme zkrácené vyučování, takže se dnes vůbec nebudeme učit.

Den uběhl jako voda a já jsem se s kamarádkou, která bydlela poblíž našeho domu, vracela domů. Neměla jsem štěstí. Cesta k našemu domu byla celá rozkopaná. Všude byl rozházený štěrť. Jak jsem si tak šla domů, zakopla jsem a upadla. Celá kolena jsem měla poškrábaná a od krve. Začala jsem brečet. Kamarádka Hanka mě zvedala ze země. Utěšovala mě: „Nebreč Káči, kolena se ti zahojí.“ Jenže já nebrečela kvůli zakrváceným nohám. Brečela jsem kvůli rozřraným punčochám a kvůli novým střevíčkům, které jsem měla na sobě první den.

Šla jsem domů. Před domem stála teta. Hned volala na mamku: „Káča zase spadla. Pojd' si pro ni!“

Maminka se na mě podívala a hned mi kolena začala ošetřovat. „Proč brečíš? Nebreč! Kolena se ti zahojí,“ řekla mi.

„Já nebrečím kvůli rozbitým kolenům,“ řekla jsem.

„A proč brečíš?“ zeptala se maminka.

„Podívej se na střevíčky! Jsou úplně zničeny!“

„Nebreč! Koupím ti jiné,“ řekla mi.

A tak jsem přestala plakat s útěchou, že dostanu nové střevíčky. Kolena se mi do týdne zahojila. Střevíčky jsem dostala. Byly ještě krásnější než ty první. Byla jsem za ně moc ráda.

Speciální cena za překlad

Stefan Doehnert, Freital, Německo, 40 let

O Majakos

Liberciste dživel o manuš, savo višpekulinel avri o deskovki. Vičinel pes o Matyáš Veselý. Hoj kada talentos hin les andre peste, arakhla avri ča nasig. Has leske imar buter sar tranda berš. Angle koda napríklad bašavelas andre kapela. Has abo hin furt tiš o lavutaris. Kerelas buti sar o specialistas pro počítači andro maškartthemutno podňikos. Ale rozginda pes te džal olestar het. Ta na, niĝda bi našti dokerda peskere goda u savoro bi ačelas ča andro šero. Kaj šaj kerel o deskovki, arakhla Liberciste o than andre čuči khangeri. Hin les odoj calo štokos. Kerel savoro korkoro: Vyšpekulinel avri o deskovki, kerel u bikenel len. Savoro kerel le kaštestar. Hin odoj tiš jekh butakero than perdal jekh rom. Leskero podňikos džal imar pandž berš. Calkom višpekulinđa avri u kerda biš deskovki. Hin les loke deskovki, andre save nane ajci pravidli, aľe tiš bare, save hin čepo phareder u likerem dureder, te len bavinen. O Matyáš na čerinel ča peskere goda andre deskovki. Na kerel ča koda, so korkoro višpekulinđa avri. Ale tiš šegitinel avre dženge, kaj te na ačhen lengere lače goda ča andro šero. Kerda například e deskovka, savi pes vičinel O Majakos. O autoris hin o Patrik Vaverka. Kamav tumenge kadi deskovka te sikhavel the rozvakerel avri.

O Majakos hin e deskovka perdal duj džene. Nane bari a nane andre late but pravidli. Bavinas nekbuter ča ochto dži dešuduj tahi. Palis jekh manuš imar bavinel avri. Aľe džal pal koda, kaha la bavinas. Prindžarav le romes, savo čačes džanel te duminel pal jekh tahos the deš minuti. Bo, choc andro Majakos amen nane but pravidli, na bavinel pes lokes. Amenge šoha na kempel e bacht, aľe šaj rachinas andre sako tahos, so hin jekhfeder.

Amen hin planos, pre savo hin bišupandž thanora. O planos hin baro pandžvar pandž thanora. O thanora den pes te čerinel. Oda o baro elementos andre kodi deskovka. Amen hin štar farbi. Deš thanora hin belave. Pandž thanora hin lole. Štar thanora hin šarga u šov thanora hin čare (želena). Pro lole thanora hin o čislos trin. Pro šarga thanora hin o čislos duj. Pro čare thanora hin o čislos jekh. Pro belave thanora nane o čislos. O manuša, save bavinen, bešen proci peste.

Maják

V Liberci žije člověk, který vymýšlí deskové hry. Jmenuje se Matyáš Veselý. Že v sobě tento talent má, objevil až nedávno. Bylo mu už víc než třicet let. Předtím hrál například v kapele. Byl anebo pořád je také muzikant. Pracoval jako IT expert v mezinárodní firmě. Ale rozhodl se odtamtud odejít. Kdyby neodešel, nikdy by svoje nápady neuskutečnil a všechno by zůstalo jen v jeho hlavě. Aby mohl deskovky vyrábět, našel si prostor v Liberci v jednom prázdném kostele. Má tam celé jedno patro. Všechno si dělá sám: Vymýšlí ty deskovky, vyrábí je i prodává. Všechno dělá ze dřeva. Má tam také jedno pracovní místo pro jednoho člověka. Podnik mu běží už pět let. Celkem vymyslel a vyrobil už dvacet deskových her. Má lehké deskovky, ve kterých není moc pravidel, ale také složitější, které jsou trochu těžší a hrát je trvá déle. Matyáš neuskutečňuje jenom svoje nápady na deskovky. Nevyrábí jenom to, co sám vymyslel. Ale také pomáhá ostatním lidem, aby jejich dobré nápady nezůstaly jenom v jejich hlavě. Vyrobil například deskovou hru, která se jmenuje Maják. Jejím autorem je Patrik Vaverka. Chci vám tuto deskovku ukázat a vysvětlit vám ji.

Maják je hra pro dva lidi. Není dlouhá a nemá moc pravidel. Hraje se nejdéle mezi osmi a dvanácti tahy. Potom jeden člověk vyhraje. Ale záleží na tom, s kým ji hrajeme. Zním jednoho muže, který je schopen přemýšlet o jednom tahu i deset minut. Protože i když v Majáku není moc pravidel, není snadné ho hrát. Nikdy tam nepotřebujete štěstí. Pokaždé promyšlíme, jak nejlépe táhnout.

Máme plán, na kterém jsou políčka. Plán je velký pětkrát pět políček. Políčka se můžou měnit. To je důležitý prvek té hry. Máme čtyři barvy. Deset políček je modrých. Pět políček je červených. Čtyři políčka jsou žlutá a šest políček je zelených. Na červených políčkách je číslo tři. Žlutá mají číslo dva. Zelená políčka mají číslo jedna. Modrá políčka čísla nemají. Hráči sedí proti sobě.

Sar te thovel o thanora pro planos, kaj chudas te bavinel? Andro peršo šoros andal e ľavo sera amen hin: lolo, belavo, čaro, belavo, šargo. Andro dujto šoros andal e ľavo sera amen hin: belavo, lolo, čaro, šargo, belavo. Andro trito šoros andal e ľavo sera amen hin: belavo, čaro, lolo, čaro, belavo. Andro štarto šoros andal e ľavo sera amen hin: belavo, šargo, čaro, lolo, belavo. Andro pandžto šoros andal e ľavo sera amen hin: šargo, belavo, čaro, belavo, lolo. Avka dičhol avri o planos le thanorenca, sar chudas te bavinel.

Sako manuš chudel pandž figurki. Jekh džal le parne figurkenca, aver le kalenca. O parne figurki terđon andro peršo šoros, furt jekh figurka pre jekh thanoro. O kale figurki terđon andro pandžto šoros, tiš jekh figurka pre jekh thanoro.

Andre odi deskovka le manušes hin duj droma te bavinel avri. O manuš bavinel avri, te chudel jekh peskeri figurka andro agorutno šoros, kaj terđonas o avreskere figurki, kana e deskovka chudelas. Aver drom hin, hoj o manuš prekhelel, te imar našti džal aňi jekha peskera figurkaha. U o manuš prekhelel tiš, te imar nane les aňi jekh figurka pro planos.

O manuš, so les hin parne figurki, chudel te džal. Palis soduj džene džan jekh pal aver. Andro tahos hin duj kotora: Peršo o manuš džal la figurkaha (A). Palis o manuš čerinel duj kheratune thanora (B).

A: O manuš kidel avri jekh figurka andre peskeri farba, savaha kamel te džal. E figurka šaj džal ča angle. Našti džal pale aňi našti džal pre čači abo pre ľavo sera andre koda isto šoros, kaj terđol. E figurka šaj džal angle direkt abo banges. Sako figurka šaj džal furt ča jekh thanoro dur.

Te marel la figurka: Te e avreskeri figurka terđol direkt proci, e figurka, savi džal, la našti marel. O figurki, save terđon direkt proci peste (pro kheratune thanora) pes blokinen u direkt angle našti džan dureder. Te e avreskeri figurka terđol banges proci, e figurka, savi džal, la šaj marel. E figurka, savi has mardi, džal het. Imar na bavinela amenca.

Te „poťinel“ pal o phiriben: Te le figurka džal pro belavo thanoro, o manuš na poťinel nič. Te e figurka džal pro thanoro, so les hin kodi isto farba sar o thanoro, khatar džal, o manuš tiš na poťinel nič. Te e figurka džal avresar, o manuš mušinel te poťinel pal o phiriben. Sar?

Te e figurka džal pro čaro thanoro, o manuš kidel avri jekh aver peskeri figurka, savi del het andal o planos. Te e figurka džal pro šargo thanoro,

Jak složit polička na plán před začátkem hry? V první řadě zleva je červené, modré, zelené, modré a žluté políčko. V druhé řadě zleva je modré, červené, zelené, žluté a modré. Ve třetí řadě zleva je modré, zelené, červené, zelené a modré. Ve čtvrté řadě je zleva modré, žluté, zelené, červené a modré. V páté řadě máme zleva žluté, modré, zelené, modré a červené. Takto vypadá plán s políčky na začátku hry.

Každý hráč dostane pět figurek. Jeden táhne s bílými figurkami, druhý s černými. Bílé figurky stojí v první řadě, vždy jedna figurka na jednom políčku. A černé figurky jsou v páté řadě, také jedna figurka na každém políčku.

Hráč v této hře vyhrává dvěma způsoby. Hráč vyhraje, když dostane jednu svou figurku do poslední řady, kde stály protivníkovy figurky na začátku hry. Další způsob, jak se dá prohrát, je, když hráč nemůže táhnout s žádnou svou figurkou. Hráč také prohrává, pokud mu nezůstane na plánu ani jedna figurka.

Začíná hráč s bílými figurkami. Pak se oba hráči střídají. Tah má dvě části: Nejdřív hráč táhne s figurkou (A). Potom hráč vymění dvě sousední políčka (B).

A: Hráč si vybere jednu figurku své barvy, se kterou bude táhnout. Figurka může jít jenom dopředu. Nemůže jít doprava ani doleva v té samé řadě, kde stojí. Figurka může jít dopředu rovně anebo šikmo. Každá figurka může jít jenom o jedno políčko.

Braní figurky: Když protihráčova figurka stojí přímo naproti, figurka, která táhne, ji nemůže vzít. Figurky, které stojí přímo naproti sobě (na sousedních políčkách) se blokují a dál nemůžou rovně táhnout. Když soupeřova figurka stojí šikmo naproti, figurka, která táhne, ji může vzít. Pak je ta figurka vyhozena. Už s námi dál nehraje.

Platba za chůzi: Když figurka jde na modré políčko, hráč neplatí nic. Když jde figurka na políčko se stejnou barvou, jako má políčko, odkud vyšel, neplatí také nic. Když jde figurka kamkoli jinam, hráč musí platit za chůzi. Jak?

Když figurka jde na zelené políčko, hráč si vezme jednu svou figurku, kterou dá pryč z plánu. Když jde figurka na žluté políčko,

o manuš kidel avri duj aver peskere figurki, save del het andal o planos. Te e figurka džal pro lolo thanoro, o manuš kidel avri trin aver peskere figurki, save del het andal o planos. Te le manušes imar nane ajci figurki pro planos, keci leske kempel, kaj te poťinel, našťi pre koda thanoro džal! Pozoris! The te e figurka marel le avreskeri figurka, o manuš mušinel te poťinel pal o phiriben, te čerinda la farba u na avľa pro belavo thanoro.

O priklados: Le manušes hin mek trin figurki. Jekh figurka terđol pro belavo thanoro. Kala figurkaha o manuš džal angle banges pro šargo thanoro, kaj terđol le avreskeri figurka, savi marel. Kadi avreskeri figurka džal het. Akana o manuš poťinel pal o phiriben. Gejľa belave thanorestar pro šargo thanoro, ta mušinel te del het soduj aver peskere figurki. Ačhel leske ča jekh figurka, kodi, savaha gejľa pro šargo thanoro.

B: Te čerinel duj kheratune thanora

Kana o manuš gejľa la figurkaha, mušinel te čerinel duj kheratune thanora. Kheratune thanora hine ola maj paš peste. O kheratuno thanoro šaj avel angle, pale, pre čači sera, pre ľavo sera abo banges. Například kole štare thanoren andro šinga hin sako trin kheratune thanora. Te pro thanoro terđol e figurka, o manuš les našťi čerinel. O manuš šaj čerinel tiš duj kheratune thanora, pre save hin kodi isto farba. Kaleha savoro ačhel, sar has. Avresar pes čerinel but. O manuš šaj čerinel tiš kole duj kheratune thanora pale, save čerinda leskero souperis andro tahos angle.

Oda savoro, choča paťav.

Dikhľom le Matyáš Liberciste andro berš 2020, septembriste. Vakerahas pal o deskovki, bavinahas u vareso lestar peske cindom. Igen leske vinšinav savoro jekhfeder. Choc amen hin imar baro foros le deskovkenca, le autoren, save birinen pengere godendar te dživel, šaj rachinas pro duj vasta.

O Majakos hin mange bares pre dzeka. Ajso cikno sistemas u ajse interesantna tahi! Ajso choripen pro cikno planos. Kamavas bi te čhivel o majakos andro gono u phirel leha pal e luma. Te bavinel u del duma but dženenca. U palis pal koda te pisinel e lači gendi. No, mek užarav, bo andro šero savoro dičhol avri šukareder.

Ko kamel te džal dureder the te dodžanel pes buter, mi dikhel pro seri: www.matymoves.com.

člověk si vezme dvě svoje figurky, které dá pryč z plánu. Když člověk už nemá tolik figurek, kolik na platbu potřebuje, nemůže na dané políčko vstoupit. Pozor! I když figurka vyhodí soupeřovu figurku, musí hráč zaplatit za chůzi, pokud při tom změni barvu a nešel na modré políčko.

Příklad: Hráč má ještě tři figurky. Jedna figurka stojí na modrém políčku. S touto figurkou jde hráč šikmo dopředu na žluté políčko, kde stojí soupeřova figurka, kterou vezme. Tato figurka je vyhozena. Nyní musí hráč zaplatit za chůzi. Šla z modrého políčka na žluté políčko, takže musí dát pryč obě další svoje figurky. Zůstane mu jenom jedna figurka, ta, se kterou šel na žluté políčko.

B: Výměna sousedních políček

Když člověk táhl s figurkou, musí vyměnit dvě sousední políčka. Sousední políčka jsou ta hned vedle sebe. Vedlejší políčko může stát před nebo za políčkem, napravo nebo nalevo anebo šikmo od políčka. Například čtyři rohová políčka mají každé tři sousední pole. Když na políčku stojí figurka, člověk ho nemůže vyměnit. Člověk ale může vyměnit dvě sousední pole, na kterých je stejná barva. Takže se nic nezmění. Jinak se mění hodně. Hráč může také vrátit zpět sousední políčka, která soupeř v předchozím tahu vyměnil.

To je všechno, aspoň doufám.

Matyáše jsem viděl v Liberci v roce 2020 v září. Mluvili jsme spolu o deskovkách, hráli jsme a něco jsem si od něj tehdy koupil. Přeji mu moc vše nejlepší. I když už máme velký trh s deskovkami, autory, kteří jsou schopni se deskovými hrami živit, lze napočítat na prstech dvou rukou.

Maják mám moc rád. Tak jednoduchý systém a tak zajímavé tahy! Taková hloubka na tak malém plánu. Chtěl bych si maják strčit do pytle a chodit s ním po světě. Hrát ho a mluvit s mnoha lidmi. A potom o tom napsat hezkou knihu. No, ještě s tím počkám, protože v představách všechno vypadá krásněji.

Pro vážnější zájemce doporučuji stránky www.matymoves.com.

Poezie

1. místo

Zuzana Podhradská, Ostrava

O Andělkus

O dīvesa pal peste aver aven, miri dukh ačhol andre ma, na džal avri.
 Tiro jilo na marel, tiro vodi nane kadaj. Odgela.
 Kamav mek jekhvar te čujinel tiro dichos, te dikhel tuke andro jakha, te kikidel tut.
 Sako rat dikhav andro ňebos, duminav, hoj dikhava tut. Rodav tut andro čercheňa u čujinav, hoj jon džanen miri dukh, so andre mande nane nič.
 O leperiben jekh, so hin man, sako dīves užarav, te sovel džav, hoj ča pal tute o suno andre mande džal.
 Akana me zasovav, andro ňebos o vudar phuterav.
 Šukariben andre ma hin, miro jilo lošalo.
 Mangav le Andělkus, hoj čudos te avel. Dikhel pre ma, užarav, odphenela mange.
 Asala, me džanav. Čujinav, hoj oda tu sal! Kaj kada suno te ačhol fur andre ma.

Anděl

Den po dni se mění, má bolest zůstává stejná, nejde to změnit.
 Tvé srdce už nebije, tvá duše už tu není. Je volná.
 Chci ještě jednou zažít ten pocit, cítit tvůj dech, dívat se do tvých očí, držet tě v náručí.
 Každý večer se dívám na nebe s nadějí, že tě tam uvidím. Hledám tě ve hvězdách a mám pocit, že jen ony chápou mou bolest, ten prázdný pocit.
 Vzpomínky jsou jediné, co mám, každý den čekám, až půjdu spát, ať se mi může o tobě zdát.
 Konečně usínám a dveře do nebe otvírám.
 Je mi tak krásně, mé srdce žasne.
 Prosím anděla, ať zázrak se stane, ať to napraví. Pohlédne na mě a já čekám, snad odpoví.
 Usměje se a já už vím. Cítím, že to jsi ty! Kéž by tento sen byl mým nekonečným dnem!

2. miesto

Jana Pierová, Slovensko**Kale jile**

Šunen, sar maren andre amende
amare kale jile.
Sar viskinen, vičinen u mangel.

Amare kale jile
maren sar haranga pal e khangeri.
Kerđa len amenge o Del,
le trastestar, andre jag.

Andre amare romane jile,
garude hin loš the bacht,
baro kamiben the baro pharipen.
Le jilestar te gilavel,
the bares te rušel.
Romano jilo hin baro kamaduno,
sar les jekhvar chochaves, ñigda na bisterel.

O romane jile kerde andre bari taťi jag
tel kerade angara.
Ma bister tu, miro phral,
romano jilo pes ñigda na phagel.
Avka sar o haranga
le niposke miros anen,
o romane jile pre luma bacht anen.

Čierne srdce

Počúvajte, ako bijú v nás
naše čierne srdcia.
Ako kričia, volajú a prosia.

Naše čierne srdcia
majú hlas kostolného zvona.
Ukul nám ich z lásky Boh,
z ocele, pod žeravým ohňom.

Naše rómske srdcia,
ukrývajú v sebe radosť, štedrosť,
nekonečnú lásku, ale i veľký žiaľ.
Dokáže clivo spievať,
zároveň sa veľmi hnevať.
Rómske srdce bezhranične miluje,
ak ho raz sklameš, nemá zľutovanie.

Rómske srdcia boli v ohni stvorené
pod žeravým plameňom.
Nezabudni, priateľ drahý,
že rómske srdce nič nezraní.
Tak ako hlas zvonov
ľuďom mier oznamujú,
rómske srdcia šťastie svetu prinášajú.

Te el Rom vaj Cigan?

Te el Rom vaj Cigan?
 Oda džanlo phučiben,
 na ča predal o Ciganos, Romeste,
 no the predal gadžeste.
 Phenes, kaj dikhav pro na bare dumi?
 Probalin te dikhel, so mire jakha dikhen.

Sigeder sar pheneha, ko me som,
 pro agor dikh, hoj manuš som.
 Te el Cigan the vaj Rom?
 Kamav te džanel he me, ko me som!
 Hoj sal gádžo, abo na sal Rom?

Jekh cholil lel: Ma phen mange Cigán,
 tiro me na mangav, tutar na dživav.
 Dujto phenel, me som baro Rom,
 Hin man godi, motoris, baro kher thodom.

Te man dikhes, hoj som Cigán la vodaha plantimen,
 dikh, sar miro jilo labol, prastal pal o mestipen.
 Hoj te dikhen tire jakha, kaj som baro lačo Rom,
 paša mange, lačo manuš, kaj te džanes, ajso som.

Te el Rom vaj te el Cigan?
 Romanes hin manuš Rom.
 Som the Cigan la vodaha plantimen,
 barikano pal amaro romipen.

Rómom alebo Cigánom?

Byť Rómom alebo Cigánom?
 Otázka veru známa,
 nie len pre Cigána, Róma,
 ale i pre Gádža.
 Vravíš si, že riešim nepodstatné veci?
 Skús vidieť to, čo vidia moje oči.

Prv ako začneš riešiť, kto som,
 skús začať tým, že som človekom.
 Byť Cigánom a či Rómom?
 To isté zaujíma mňa!
 Či si Gádžom a či Nerómom?

Jeden kričí: Nie som Cigán,
 nežobrem a nevydieram.
 Iný kričí, ja som hrdý Róm,
 mám vzdelanie, auto a veľký dom.

Ak som v tvojich očiach Cigán s dušou túlavou,
 vnímaj moje srdce planúce za slobodou.
 Ak som v tvojich očiach hrdým Rómom,
 uver mi prosím, že som dobrým človekom.

Byť Rómom a či byť Cigánom?
 Som Róm v rómskej reči človekom.
 Som aj Cigán s dušou túlavou,
 hrdý na kultúru svojich pradedov.

3. místo

Eva Kropiwnická, Karviná**Le khamorestar ko Del**

Dikh mamó, dikh dado,
 sar pre amende marel o khamoro.
 Sa džal upral.
 O Del kamel, te pre amende marel,
 te amenge nané šil.

Te amenge amare mujore aven ajse šukar kalisebne,
 te amen phiravas pre luma čak radišagos.
 Te gilavas, bašavas the khelas.
 Te amare čhavore džan lače dromeħa,
 te aven avrisikhade.

Oda kamel amaro gulo Devel,
 jov amen savoren hadinel.
 Vaš oda tuť, Devla, jilestar kamas.
 Amaro kamiben tuke das.
 Maj oda amaro kamiben čak cvetinel.

Od slunce k Bohu

Podívej se mámo, podívej se táto,
 jak na nás sluníčko svítí.
 Všechno jde z vrchu.
 Bůh chce, ať sluníčko na nás svítí,
 ať nám není zima.

Ať naše tvářičky jsou krásné, snědé,
 ať přinášíme na svět jen radost.
 Ať zpíváme, hrajeme, tancujeme.
 Ať naše děti jdou dobrou cestou,
 ať jsou vzdělaní.

To chce náš dobrý Bůh,
 on nám všem přeje jen to nejlepší.
 Za to tě, pane Bože, od srdce milujeme.
 Naši lásku tobě, Bože, dáváme.
 Ať ta láska věčně jen vzkvétá.

Miro kher

Kaj hin amaro than?
 Odoj, kaj pes e famelija likerel
 the bešen jekhetanes paš o skamind.
 Odoj, kaj pachinel e zumin
 kerdī khatar o vast la dajoratar.

Odoj, kaj amenge bararas amare čhavoren,
 vakeras peske, so keraha tajsa.
 Kadaj hin amaro than,
 andre čechiko them.
 Adaj pes ulilam he kadaj meraha.

Na dikhas pre oda, so pal amende o manuša vakeren,
 šunas the nalačhe lava.
 Dikh pre oda, hoj tu mušines te džal dureder,
 anglal u tire čhavore tiš.
 Ča avka džala andre tute e zor te dživel dureder.

Můj domov

Kde máme svůj domov?
 Tam, kde se rodina drží
 a usedá u společného stolu.
 Tam, kde voní polévka
 připravená matčinými rukama.

Tam, kde vychováváme své děti,
 povídáme si, co budeme dělat zítra.
 Tady je náš domov,
 v této české zemi.
 Tady jsme se narodili a tady i naše duše
 vyhasnou.

Nehleď na to, co o nás lidé mluví,
 často i nedobré věci.
 Hleď na to, že ty musíš jít dál,
 dopředu a tvé děti také.
 Jen tak dostaneš sílu žít dál.

3. místo

Tomáš Hendrych, Slavnič**Kaj miri čaj?**

Našadom piraña tosara.
 Vareso phenel: Ma dara!
 Našři ačhuvav korkoro.
 Me chav lakero jiloro.

Avri phiren but čajora,
 rokli the lole vuštora.
 Maškar lende nane joj,
 džanav mištes, sar dičhol.

Sar ilahas o kokal mandar,
 čujinav čeporo e dar.
 Sostar pekeha tuke o maro,
 te imar nane ňisavo aro?

Pal calo d'ives khere avl'om.
 Rovindos e kleja arakh'lom.
 Na pařavas, bešelas kodoj.
 Lošaluvav the phenav: Dikh! Joj.

Miri čaj

Kde je má dívka?

Ztratil jsem ráno dívku.
 Něco říkalo: Neboj!
 Nemohu zůstat sám.
 Mám ji tak moc rád.

Venku chodí mnoho slečen,
 sukně a červená ústa.
 Mezi nimi ona není,
 dobře vím, jak vypadá.

Jako by vzal kost ze mě,
 trochu cítím strach.
 Z čeho si upečeš chléb,
 když už není žádná mouka?

Po celém dni jsem přišel domů.
 Plačíc našel jsem klíče.
 Nevěřil jsem, seděla tam.
 Raduji se a říkám: Tady je!

Moje dívka

Úřad vlády České republiky

ROMANO SUNO děkuje za podporu Úřadu vlády České republiky, Mattelu Czech Republic s. r. o., nakladatelství Kher z. s., nakladatelství Portál s. r. o., Markét Hajské a Stefanu Doehnertovi.

Texty označené štítkem Vaker romanes byly vytvořeny na dílnách tvůrčího psaní v romštině v rámci projektu Vaker romanes, který byl podpořen z dotačního programu MŠMT Podpora vzdělávacích aktivit národnostních menšin v roce 2023.

Projekt byl realizován za finanční podpory Úřadu vlády České republiky. Výstupy projektu nerepresentují názor Úřadu vlády České republiky a Úřad vlády České republiky neodpovídá za použití informací, jež jsou obsahem těchto výstupů.